

SPIS TREŚCI

CZEŚĆ A

AI – Orzecznictwo ETPCz w sprawach polskich	3
Informacje wstępne i dane statystyczne	3
Informacje o sprawach rozpatrywanych obecnie przez Trybunał, dotyczących praktyki orzeczniczej Sądu Najwyższego.....	5
<i>Miernicki przeciwko Polsce – wyrok Trybunału z dnia 27 października 2009 r., skarga nr 10847/02 (kluczowe zagadnienia: stosowanie tymczasowego aresztowania, orzekanie w przedmiocie środka zapobiegawczego przez sędziego, który powinien być wyłączony od orzekania).....</i>	<i>6</i>
<i>Rachwalski i Ferenc przeciwko Polsce – wyrok Trybunału z dnia 28 lipca 2009 r., skarga nr 47709/99 (kluczowe zagadnienia: zasadność przeszukania, użycie przymusu w czasie przeszukania a zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania, przeszukanie a prawo do prywatności).....</i>	<i>7</i>
<i>Arciński przeciwko Polsce – wyrok Trybunału z dnia 15 września 2009 r., skarga nr 41373/04 (kluczowe zagadnienia: dostęp do kasacyjnego etapu postępowania, prawo do rzetelnej informacji, sposób liczenia terminu do wniesienia kasacji).....</i>	<i>10</i>
All – Orzecznictwo ETPCz w sprawach przeciwko innym państwom Rady Europy	14
<i>Raicevic przeciwko Republice Federalnej Niemiec – decyzja Trybunału z dnia 29 września 2009 r., skarga nr 28154/05 (kluczowe zagadnienia: prawo do obrony, jakość obrony sprawowanej przez obrońcę z urzędu, wyłączenie obrońcy z urzędu od udziału w sprawie).....</i>	<i>14</i>
<i>Mooren przeciwko Republice Federalnej Niemiec – wyrok Wielkiej Izby Trybunału z dnia 9 lipca 2009 r., skarga nr 11364/03 (kluczowe zagadnienia: skutki wadliwości decyzji w przedmiocie tymczasowego aresztowania, nielegalność tymczasowego aresztowania, dostęp oskarżonego tymczasowo aresztowanego i jego obrońcy do akt sprawy).....</i>	<i>16</i>
WYBRANE PIŚMIENNICTWO NA TEMAT ORZECZNICTWA ETPCz W SPRAWACH KARNYCH ORAZ ZAGADNIENIŃ OGÓLNYCH DOTYCZĄCYCH ETPCz ZA OKRES 1 lipca – 31 grudnia 2009 r.	21

CZEŚĆ B

Zmiany w funkcjonowaniu Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich wynikające z wejścia w życie Traktatu z Lizbony	23
BI – Orzecznictwo ETS związane z problematyką prawnokarną	28
<i>Sprawa C-123/08 – wyrok Wielkiej Izby ETS z dnia 6 października 2009 r. w sprawie pytania prejudycjalnego skierowanego przez Rechtbank Amsterdam (Niderlandy), w toku postępowania dotyczącego wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego przeciwko Dominicowi Wolzenburgowi (kluczowe zagadnienia: europejski nakaz aresztowania, fakultatywna podstawa odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania z powodu stałego pobytu w państwie wykonania, zasada niedyskryminacji).....</i>	<i>28</i>

Sprawa C-344/08 – wyrok ETS z dnia 16 lipca 2009 r. w sprawie pytania prejudycjalnego skierowanego przez Sąd Rejonowy w Kościanie, w toku postępowania karnego przeciwko Tomaszowi Rubachowi (kluczowe zagadnienia: ciężar dowodu, domniemanie niewinności, pytanie prejudycjalne, dowód zgodnego z prawem pozyskania okazów gatunków dzikiej fauny i flory).....	36
<i>BII – sprawy rozpatrywane przez ETS dotyczące pytań prejudycjalnych skierowanych w toku postępowań karnych</i>	42
Sprawa C-285/09 – pytanie prejudycjalne Bundesgerichtshof (Sądu Najwyższego Republiki Federalnej Niemiec) skierowane dnia 24 lipca 2009 r. w toku postępowania karnego przeciwko R. (kluczowe zagadnienia: przepisy szóstej dyrektywy w sprawie podatków obrotowych a dopuszczenie się oszustwa podatkowego)	42
Sprawa C-205/09 – pytanie prejudycjalne sądu węgierskiego skierowane dnia 8 czerwca 2009 r. w toku postępowania karnego, którego stroną jest E. Eredics i in. (kluczowe zagadnienia: wykładnia pojęcia „ofiara” użytego w decyzji ramowej w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym, mediacja).....	42
Sprawa C-306/09 – pytanie prejudycjalne Cour constitutionnelle (Belgia) skierowane dnia 31 lipca 2009 r. w związku z postępowaniem w przedmiocie przekazania na podstawie europejskiego nakazu aresztowania wydanego wobec I.B. (kluczowe zagadnienia: europejski nakaz aresztowania, przekazanie osoby skazanej zaocznie, zasada równości i niedyskryminacji).....	43
Sprawa C-261/09 – pytanie prejudycjalne Oberlandesgericht Stuttgart (Niemcy) skierowane dnia 14 lipca 2009 r. w toku postępowania w przedmiocie wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego wobec Gaetano Mantello (kluczowe zagadnienia: europejski nakaz aresztowania, zakaz ne bis in idem jako podstawa odmowy wykonania ENA).....	44
C. DECYZJE RAMOWE RADY PRZYJĘTE w 2009 r.....	44
WYBRANE PIŚMIENNICTWO NA TEMAT PRAWA UNII EUROPEJSKIEJ ZA OKRES 1 lipca – 31 grudnia 2009 r.	45

CZEŚĆ A

AI – Orzecznictwo ETPCz w sprawach polskich

Informacje wstępne i dane statystyczne

W okresie od dnia 1 lipca do dnia 31 grudnia 2009 r. Trybunał ogłosił 66 wyroków w sprawach polskich, z czego 33 dotyczyło wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych. Ze względu na wagę i różnorodność zagadnień poruszanych w tych orzeczeniach, zostaną one poniżej pogrupowane według praw konwencyjnych, których dotyczą.

I. Zakaz tortur, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania lub karania (art. 3 Konwencji):

- Naruszenie art. 3 Konwencji z powodu przetrzymywania skarżących w przedłużonych celach w aresztach śledczych lub zakładach karnych: wyrok z dnia 22 października 2009 r., *Orchowski przeciwko Polsce*, skarga nr 17885/04; wyrok z dnia 22 października 2009 r., *Norbert Sikorski przeciwko Polsce*, skarga nr 17599/05.
- Naruszenie art. 3 Konwencji z powodu niehumanitarnego i poniżającego traktowania skarżących w czasie przeszukania ich mieszkania przez funkcjonariuszy policji: wyrok z dnia 28 lipca 2009 r., *Rachwański i Ferenc przeciwko Polsce*, skarga nr 47709/99.
- Brak naruszenia art. 3 Konwencji (zarzut dotyczył niehumanitarnego i poniżającego traktowania skarżącej w czasie zatrzymania przez policję): wyrok z dnia 3 listopada 2009 r., *Staszewska przeciwko Polsce*, skarga nr 10049/04.

II. Prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego (art. 5 Konwencji):

- Naruszenie art. 5 ust. 1 Konwencji z powodu naruszenia wymogów prawa krajowego przy przedłużaniu stosowania tymczasowego aresztowania: wyrok z dnia 27 października 2009 r., *Miernicki przeciwko Polsce*, skarga nr 10847/02.
- Naruszenie art. 5 ust. 3 Konwencji z powodu zbyt długotrwałego stosowania tymczasowego aresztowania (17 wyroków): wyrok z dnia 7 lipca 2009 r., *Dyller przeciwko Polsce*, skarga nr 39842/05; wyrok z dnia 7 lipca 2009 r., *Maciejewski przeciwko Polsce*, skarga nr 23755/03; wyrok z dnia 7 lipca 2009 r., *Feliński przeciwko Polsce*, skarga nr 31116/03; wyrok z dnia 7 lipca 2009 r., *Maruszak przeciwko Polsce*, skarga nr 11253/07; wyrok z dnia 7 lipca 2009 r., *Woźniak przeciwko Polsce*, skarga nr 29940/06; wyrok z dnia 16 lipca 2009 r., *Mgłosik przeciwko Polsce*, skarga nr 8403/02; wyrok z dnia 21 lipca 2009 r., *Kacprzyk przeciwko Polsce*, skarga nr 50020/06; wyrok z dnia 21 lipca 2009 r., *Janus przeciwko Polsce*, skarga nr 8713/03; wyrok z dnia 15 września 2009 r., *Jamrozły przeciwko Polsce*, skarga nr 6093/04; wyrok z dnia 29 września 2009 r., *Wiśniewski przeciwko Polsce*, skarga nr 43610/06; wyrok z dnia 6 października 2009 r., *Lewicki przeciwko Polsce*, skarga nr 28993/05; wyrok z dnia 13 października 2009 r., *Wojciech Kowalski przeciwko Polsce*, skarga nr 33734/06; wyrok z dnia 13 października 2009 r., *Kasza przeciwko Polsce*, skarga nr 45668/06; wyrok z dnia 3 listopada 2009 r., *Piotr Osuch przeciwko Polsce*, skarga nr 30028/06; wyrok z dnia 24 listopada 2009 r., *Żurawski przeciwko Polsce*,

skarga nr 8456/08; wyrok z dnia 1 grudnia 2009 r., *Družkowski przeciwko Polsce*, skarga nr 24676/07; wyrok z dnia 8 grudnia 2009 r., *Goliszewski przeciwko Polsce*, skarga nr 14148/05.

- Brak naruszenia art. 5 ust. 3 Konwencji (przy zarzucie zbyt długotrwałego stosowania tymczasowego aresztowania – 2 wyroki): wyrok z dnia 7 lipca 2009 r., *Hulewicz przeciwko Polsce*, skarga nr 6544/05; wyrok z dnia 27 października 2009 r., *Miernicki przeciwko Polsce*, skarga nr 10847/02.
- Naruszenie art. 5 ust. 4 Konwencji z powodu braku niezwłocznego rozpoznania zażalenia skarżącego na decyzję w przedmiocie tymczasowego aresztowania: wyrok z dnia 6 października 2009 r., *Lewicki przeciwko Polsce*, skarga nr 28993/05.

III. Prawo do rzetelnego procesu (art. 6 Konwencji):

- Naruszenie art. 6 Konwencji z powodu przewlekłego prowadzenia postępowania karnego: wyrok z dnia 13 października 2009 r., *Wojciech Kowalski przeciwko Polsce*, skarga nr 33734/06; wyrok z dnia 13 października 2009 r., *Kasza przeciwko Polsce*, skarga nr 45668/06; wyrok z dnia 20 października 2009 r., *Andrzejewicz przeciwko Polsce (Nr 2)*, skarga nr 40807/07; wyrok z dnia 24 listopada 2009 r., *Hermanowicz przeciwko Polsce*, skarga nr 44581/08; wyrok z dnia 1 grudnia 2009 r., *Potoniec przeciwko Polsce*, skarga nr 40219/08.
- Naruszenie art. 6 ust. 1 w zw. z art. 6 ust. 3 „c” Konwencji z powodu niedoprowadzenia oskarżonego pozbawionego wolności na rozprawę odwoławczą: wyrok z dnia 21 lipca 2009 r., *Seliwiak przeciwko Polsce*, skarga nr 3818/04.
- Naruszenie art. 6 ust. 1 w zw. z art. 6 ust. 3 „c” Konwencji z powodu niezapewnienia dostępu do kasacyjnego etapu postępowania: wyrok z dnia 15 września 2009 r., *Arciński przeciwko Polsce*, skarga nr 41373/04.
- Naruszenie art. 6 ust. 1 w zw. z art. 6 ust. 3 „c” z powodu niezapewnienia oskarżonemu możliwości zadawania pytań świadkom oskarżenia: wyrok z dnia 2 listopada 2009 r., *Kachan przeciwko Polsce*, skarga nr 11300/03.

IV. Prawo do prywatności (art. 8 Konwencji):

- Naruszenie art. 8 Konwencji z powodu ocenzurowania korespondencji osadzonego z Trybunałem: wyrok z dnia 7 lipca 2009 r., *Feliński przeciwko Polsce*, skarga nr 31116/03; wyrok z dnia 7 lipca 2009 r., *Kisielewski przeciwko Polsce*, skarga nr 26744/02; wyrok z dnia 16 lipca 2009 r., *Mgłosik przeciwko Polsce*, skarga nr 8403/02; wyrok z dnia 16 lipca 2009 r., *Pasternak przeciwko Polsce*, skarga nr 42785/06; wyrok z dnia 21 lipca 2009 r., *Janus przeciwko Polsce*, skarga nr 8713/03; wyrok z dnia 29 września 2009 r., *Kotowski przeciwko Polsce*, skarga nr 12772/06; wyrok z dnia 13 października 2009 r., *Bartosiński przeciwko Polsce*, skarga nr 13637/03; wyrok z dnia 27 października 2009 r., *Miernicki przeciwko Polsce*, skarga nr 10847/02.
- Naruszenie art. 8 Konwencji z powodu niezasadnego przeprowadzenia przesłuchania: wyrok z dnia 28 lipca 2009 r., *Rachwałski i Ferenc przeciwko Polsce*, skarga nr 47709/99.

Informacje o sprawach rozpatrywanych obecnie¹ przez Trybunał, dotyczących praktyki orzeczniczej Sądu Najwyższego.

1. Sprawa *Fąfrowicz przeciwko Polsce* (skarga nr 43609/07)²:

Skarżący, Robert Fąfrowicz, został skazany wyrokiem Sądu Okręgowego w Nowym Sączu na karę 4 lat pozbawienia wolności za udzielenie substancji psychotropowej małoletniemu J.H. i kilka innych czynów polegających na udzieleniu narkotyków innym osobom. Małoletni J.H. został przesłuchany w postępowaniu przygotowawczym w charakterze podejrzanego, po czym wyjechał do Stanów Zjednoczonych Ameryki (nie zastosowano wobec niego żadnego środka zapobiegawczego). W toku postępowania pierwszoinstancyjnego, wobec długotrwałego przebywania świadka J.H. za granicą, sąd zdecydował o odczytaniu na rozprawie jego wyjaśnień złożonych w postępowaniu przygotowawczym. Skarżący oponował i domagał się zapewnienia mu możliwości zadawania pytań świadkowi J.H. Dowód z wyjaśnień J.H. został uznany za wiarygodny i stał się podstawą ustaleń poczynionych w wyroku na niekorzyść oskarżonego.

Dnia 17 kwietnia 2007 r. Sąd Apelacyjny w Krakowie, po rozpoznaniu apelacji skarżącego, utrzymał w mocy wyrok sądu I instancji. Kasacja skarżącego, w której ponownie podniesiono zarzut naruszenia prawa oskarżonego do obrony wskutek niezapewnienia mu możliwości podważenia wiarygodności świadka J.H., została uznana przez SN za oczywiście bezzasadną postanowieniem z dnia 5 listopada 2007 r. (sygn. Akt IV KK 362/07).

Sąd Najwyższy stwierdził:

„Także zagadnienie dopuszczalności ujawnienia i procesowego wykorzystania relacji J. H., złożonych w postępowaniu przygotowawczym, było przedmiotem zwykłej kontroli odwoławczej. Sąd Apelacyjny nie mógł obrazić przepisu art. 391 k.p.k., skoro sam nie korzystał z instytucji w nim unormowanej. Skarżący również obecnie nie wykazał zresztą, aby rygory ograniczające możliwość ujawnienia zeznań lub wyjaśnień osób wymienionych w tym przepisie zostały w tej sprawie naruszone. Natomiast ocena zasadności udzielenia J. H. zezwolenia na wyjazd za granicę nie mieści się w granicach kognicji ani sądu meriti ani tym bardziej sądu kasacyjnego i musi pozostać poza sferą rozważań jako pozbawiona wpływu. Natomiast dywagacje na temat możliwości przesłuchania w/w, a także prowadzenia postępowania dowodowego z udziałem oskarżonego na obecnym etapie procesu i w warunkach funkcjonowania prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy oraz braku wykazania jakiegokolwiek (nie mówiąc o rażącym – art. 523 § 1 k.p.k.) naruszenia prawa – nie mieszczą się w ramach obowiązującego modelu postępowania kasacyjnego. Ponowne powołanie się na te wszystkie okoliczności dodatkowo umacnia przekonanie, że wywody zaprezentowane w kasacji stanowiły wyłącznie próbę obejścia nakazu wynikającego z art. 519 k.p.k., zgodnie z którym przedmiotem skargi kasacyjnej ma być wyrok sądu odwoławczego.”

Skarga R. Fąfrowicza została przekazana rządowi do ustosunkowania się dnia 17 listopada 2009 r. Sprawa jest w toku.

¹ Stan na dzień 31 grudnia 2009 r.

² Streszczenie skargi opracowane na podstawie opisu sprawy udostępnionego przez Trybunał pod adresem: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Fafrowicz&sessionid=41735164&skin=hudoc-cc-en>

Miernicki przeciwko Polsce – wyrok Trybunału z dnia 27 października 2009 r., skarga nr 10847/02 (kluczowe zagadnienia: stosowanie tymczasowego aresztowania, orzekanie w przedmiocie środka zapobiegawczego przez sędziego, który powinien być wyłączony od orzekania)³

Znaczenie orzeczenia dla prawa polskiego

Omawiane orzeczenie ma istotne znaczenie dla praktyki stosowania tymczasowego aresztowania. Trybunał przesądził, że rozpoznanie zażalenia na postanowienie o przedłużeniu stosowania tymczasowego aresztowania z udziałem sędziego, który winien być wyłączony od orzekania na podstawie art. 40 k.p.k., nie skutkuje (jedynie) naruszeniem gwarancji z art. 5 ust. 4 Konwencji, ale powoduje nielegalność (*unlawfulness*) tymczasowego aresztowania stosowanego od dnia wydania decyzji w przedmiocie tego zażalenia aż do wydania kolejnego postanowienia o przedłużeniu stosowania tego środka zapobiegawczego. Co warto podkreślić, nielegalność środka zapobiegawczego nie wynikała w tej sprawie ze stwierdzonego przez Trybunał braku bezstronności sędziego orzekającego w przedmiocie tymczasowego aresztowania, ale z powodu naruszenia prawa krajowego.

1. Stan faktyczny sprawy

Skarżący był tymczasowo aresztowany w toku postępowania karnego prowadzonego przeciwko niemu i kilkunastu innym oskarżonym o handel narkotykami, udział w zorganizowanej grupie przestępczej i inne czyny zabronione. Do dnia wydania wyroku skazującego go na karę 8 lat pozbawienia wolności, skarżący był tymczasowo aresztowany przez okres 2 lat, 6 miesięcy i 13 dni.

Dnia 8 sierpnia 2002 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu przedłużył stosowanie tymczasowego aresztowania wobec skarżącego do dnia 15 stycznia 2003 r. Skarżący wniósł zażalenie na to postanowienie. Zostało ono rozpoznane dnia 16 września 2002 r. przez skład orzekający, w którym zasiadał sędzia W.K. Sędzia ten był uprzednio przewodniczącym składu orzekającego, który wydał zaskarżoną decyzję z dnia 8 sierpnia 2002 r. Kolejne postanowienie o przedłużeniu stosowania tymczasowego aresztowania wobec skarżącego zostało wydane dnia 15 stycznia 2003 r.

2. Zarzuty skarżącego

Skarżący zarzucił, że postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 16 września 2002 r. było niezgodne z prawem, gdyż w jego wydaniu uczestniczył ten sam sędzia, który wydał zaskarżoną decyzję w I instancji. Skarżący nie powołał się w tym względzie na żaden przepis Konwencji. Wobec tego Trybunał postanowił rozpoznać ten zarzut na gruncie art. 5 ust. 1 w zw. z art. 5 ust. 4 Konwencji.

Ponadto skarżący zarzucił naruszenie: art. 5 ust. 3 Konwencji z powodu zbyt długotrwałego stosowania wobec niego tymczasowego aresztowania; art. 5 ust. 4 Konwencji z powodu niezagwarantowania „równości broni” w postępowaniach w przedmiocie przedłużania stosowania tymczasowego aresztowania; art. 8 Konwencji z powodu cenzurowania jego korespondencji z Trybunałem.

³ Wyrok dotyczy także dwóch innych zarzutów: zbyt długotrwałego stosowania tymczasowego aresztowania i cenzurowania korespondencji skarżącego z Trybunałem. Oba wymienione zagadnienia, jako powszechnie znane, zostaną pominięte w jego omówieniu.

3. Rozstrzygnięcie ETPCz wraz ze streszczeniem argumentacji

Trybunał uznał za niedopuszczalny zarzut naruszenia art. 5 ust. 4 Konwencji z powodu niezapewnienia „równości broni” w toku procedury *habeas corpus*. Podkreślił, że skarżący nie przedstawił dowodów na to, iż sądy orzekające o przedłużeniu stosowania tymczasowego aresztowania zaniechały dopełnienia obowiązku zawiadomienia obrońcy skarżącego o terminach posiedzeń dotyczących wniosków o przedłużenie tego środka zapobiegawczego.

Po merytorycznym rozpoznaniu pozostałych zarzutów, Trybunał stwierdził brak naruszenia art. 5 ust. 3 Konwencji i naruszenie art. 8 Konwencji.

W odniesieniu do zarzutu dotyczącego postanowienia Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 16 września 2002 r., Trybunał stwierdził naruszenie art. 5 ust. 1 Konwencji i wobec tego orzeczenia uznał, że nie jest konieczne odrębne rozpatrywanie zarzutu skarżącego na gruncie art. 5 ust. 4 Konwencji.

Trybunał przypomniał, że terminy „zgodne z prawem” i „w trybie ustalonym przez prawo” użyte w art. 5 ust. 1 Konwencji odnoszą się, co do zasady, do prawa krajowego. Wynika z nich zatem, że pozbawienie wolności musi być zgodne z materialnymi i proceduralnymi wymogami prawa krajowego. Trybunał podkreślił, że dokonywanie wykładni prawa krajowego jest w pierwszej kolejności zadaniem sądów krajowych. Niemniej jednak, skoro art. 5 ust. 1 odwołuje się do prawa krajowego, to tym samym powierza pewien zakres kompetencji do dokonywania jego wykładni także Trybunałowi.

Rząd przyznał, że w toku postępowania w sprawie skarżącego doszło do naruszenia art. 40 § 1 k.p.k. Trybunał nie miał więc wątpliwości, że postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia 16 września 2002 r. zostało wydane z naruszeniem wymogów proceduralnych prawa krajowego.

W rezultacie w punkcie 47 wyroku Trybunał stwierdził:

„... W okresie zapoczątkowanym wydaniem wadliwego postanowienia z dnia 16 września 2002 r. i zakończonym w dniu 15 stycznia 2003 r., kiedy to została wydana decyzja [w przedmiocie przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania] w trybie przewidzianym przez prawo, pozbawienie skarżącego wolności było niezgodne z prawem (unlawful).”

Trybunał zasądził na rzecz skarżącego 1 500 euro słusznego zadośćuczynienia.

Rachwalski i Ferenc przeciwko Polsce – wyrok Trybunału z dnia 28 lipca 2009 r., skarga nr 47709/99 (kluczowe zagadnienia: zasadność przeszukania, użycie przymusu w czasie przeszukania a zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania, przeszukiwanie a prawo do prywatności)

Znaczenie orzeczenia dla prawa polskiego

Wyrok w sprawie *Rachwalski i Ferenc* to pierwszy judykant wydany w sprawie polskiej, w którym Trybunał wypowiedział się na temat standardów przeprowadzania przeszukania i jego zasadności. Trybunał zdecydował się na dokonania oceny przeszukania tak z punktu widzenia art. 3 Konwencji (zakaz tortur oraz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania), jak i na gruncie art. 8 Konwencji, który reguluje ochronę prywatności.

1. Stan faktyczny sprawy

Jak to zazwyczaj bywa w sprawach dotyczących interwencji policji, skarżący i rząd przedstawili odmienną wersję wydarzeń, które legły u podstaw skargi strasburskiej. Bezsporne było to, że skarżący, wówczas studenci, wynajmowali stary, rozpadający się dom we Wrocławiu i czasami gościli w nim grupy innych studentów na noc lub na okres kilku dni.

Według wersji skarżących, kiedy nocą dnia 14 czerwca 1997 r. spała u nich grupa studentów, około godz. 3 nad ranem zostali obudzeni przez 2 policjantów patrolujących okolicę. Policjanci dopytywali się, czy mieszkańcy znają właściciela samochodu zaparkowanego przed domem. Zaniepokojenie policji wzbudziło to, że samochód był otwarty. Skarżący i ich przyjaciel D.S. rozpoczęli dyskusję z policją, w czasie której doszło do potwierdzenia, że właścicielem samochodu jest jeden ze śpiących gości skarżących. Skarżący przedstawili policji dokumenty samochodu. Pomimo tego policjanci poinformowali ich, że samochód zostanie odholowany na parking policyjny. Skarżący zaprotestowali i wywiązała się kłótnia. Wobec opinii, jakie skarżący i D.S. wyrażali na temat interwencji policji, funkcjonariusze użyli pałek policyjnych. D.S. został uderzony kilka razy pałką i skuty kajdankami. Policjanci wezwali posiłki i w rezultacie domu pojawiło się 10 innych funkcjonariuszy z psami. Pierwszy skarżący został uderzony parokrotnie, a druga skarżącą (kobieta) jeden raz. Policjanci znieważali skarżących nazywając ich „hołotą”, „brudasami” i „pedałami”.

Wszyscy przebywający w domu zostali obudzeni i kazano im wyjść na zewnątrz i ustawić się pod ścianą. Policja dokonała przeszukania domu bez podania powodu tej czynności i jej podstawy prawnej. W czasie przeszukania studenci byli wyzywani i popychani. Trwało to około pół godziny. Następnie policja opuściła mieszkanie ostrzegając studentów, że nie są zameldowani w domu, co narusza prawo i grożąc kłopotami w przypadku wniesienia skargi. Policjanci zabrali D.S. ze sobą. Dnia 16 czerwca 1997 r. skarżący udali się do lekarza i dokonali obdukcji. Lekarz stwierdził dwa podłużne zasinienia na lewej ręce pierwszego skarżącego i inne zasinienia. U drugiej skarżącej stwierdzono siniaka na pośladku.

Rząd zaprezentował następującą wersję wydarzeń.

Druga skarżąca najpierw oponowała wobec nocnej interwencji policji, ale potem zaczęła szukać właściciela samochodu wśród 14 młodych ludzi śpiących w domu. Skarżący zachowywali się agresywnie, głośno wyrażając negatywne opinie o interwencji. D.S. krzyczał na funkcjonariuszy i popychał jednego z nich. Funkcjonariusz policji źle zinterpretował zamiary pierwszego skarżącego, który ten wręczał mu swoje dokumenty i uderzył go zapobiegając domniemanemu atakowi. Atmosfera w domu stała się napięta. D.S. cały czas był agresywny, dlatego zdecydowano o jego zatrzymaniu, w czasie którego uderzył funkcjonariusza w twarz. Skarżący przeszkadzali w zatrzymaniu D.S., dlatego użyto wobec nich pałki policyjnej. Wywiązała się kłótnia, policja wezwała posiłki. Dokonano sprawdzenia tożsamości osób znajdujących się w domu i zakończono interwencję.

Dnia 16 czerwca 1997 r. skarżący złożyli w Prokuraturze Rejonowej we Wrocławiu wniosek o wszczęcie postępowania przeciwko funkcjonariuszom policji, oskarżając ich o przekroczenie uprawnień w czasie opisanej interwencji. Dnia 23 grudnia 1997 r. prokurator wydał podstawienie o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego, uznając akcję policji za zgodną z prawem i uzasadnioną. Skarżący złożyli zażalenie na to postanowienie.

Dnia 20 maja 1998 r. zostało ono utrzymane w mocy.

2. Zarzuty skarżących

Skarżący postawili zarzut, że ich traktowania w czasie interwencji policji naruszyło zakaz nieludzkiego i poniżającego traktowania wyrażony w art. 3 Konwencji. Twierdzili ponadto, że wejście do ich domu i dokonanie jego przeszukania naruszyło art. 8 Konwencji, chroniący prawo do prywatności.

3. Rozstrzygnięcie ETPCz wraz ze streszczeniem argumentacji

3.1. W odniesieniu do zarzutu naruszenia art. 3 Konwencji

Trybunał rozpoczął swój wywód od przypomnienia, jaki zachowania należy uznać za poniżające w rozumieniu art. 3 Konwencji. Z poniżającym traktowaniem mamy do czynienia wówczas, gdy jego adresat doznaje naruszenia jego godności, które osiąga pewien poziom dolegliwości. Określenie tego poziomu jest uzależnione od okoliczności rozpatrywanej sprawy. Co do zasady za poniżające należy uznać takie zachowanie, które wywołuje u ofiary poczucie strachu, udręczenia, poniżenia skutkujące upokorzeniem i poczuciem potraktowania jako podmiot o niższej wartości. Dla uznania traktowania za poniżające wystarczy przy tym, że ofiara uznaje się za poniżoną według własnej oceny (por. m. in.: wyrok z dnia 25 kwietnia 1978 r. *Tyrer przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, § 32). Oceniając traktowanie ofiary w konkretnej sprawie Trybunał bierze ponadto pod uwagę to, czy było ono celowe (czyli nakierowane na poniżenie), czy też poniżenie jego adresata było niezamierzonym skutkiem ubocznym innego działania. Nawet jednak przy działaniu niecelowym nie jest wykluczone uznanie go za sprzeczne z zakazem poniżającego traktowania zawartym w art. 3 Konwencji (por. m. in.: wyrok z dnia 15 listopada 2001 r. *Iwańczuk przeciwko Polsce*, § 52).

Stosując opisane standardy do okoliczności sprawy skarżących Trybunał skupił się na drugim etapie interwencji policji, rozpoczętym przybyciem do domu skarżących 10 policjantów z psami. W odniesieniu do pierwszego etapu interwencji Trybunał odnotował jedynie ustalenia prokuratora prowadzącego czynności sprawdzające w sprawie, z których wynikało, że dwaj funkcjonariusze policji interweniujący w domu skarżących czuli się zastraszeni pełną agresją dyskusją i to spowodowało użycie pałek policyjnych.

Zdaniem Trybunału to właśnie użycie pałek wobec skarżących po przybyciu 10 policjantów należy poddać zdecydowanej krytyce. Nie zostało bowiem ustalone, że skarżący zachowywali się wówczas na tyle agresywnie, by konieczne było użycie wobec nich pałek policyjnych. Trybunał podkreślił, że skarżący, wówczas młodzi ludzie, zostali skonfrontowani z grupą policjantów, specjalnie trenowanych i wyposażonych w celu przełamania oporu fizycznego. Nawet zakładając, że skarżący kwestionowali podstawy interwencji i potrzebę wylegitymowania się, użycie wobec nich pałek musi być uznane za nieproporcjonalne. Nie można wykluczyć, że na tym etapie zastosowanie siły wobec skarżących było poddyktowane raczej chęcią ich ukarania niż potrzebą przełamania oporu fizycznego.

W tym miejscu Trybunał przypomniał, że zastosowanie przymusu fizycznego, w sytuacji, gdy nie było to bezwzględnie konieczne i wywołane zachowaniem danej osoby, obraża jej godność ludzką i co do zasady jest sprzeczne z zakazami wyrażonymi w art. 3 Konwencji. Tak restryktywny standard oceny został już zaakceptowany w orzecznictwie w odniesieniu do sytuacji, gdy osoba pozostaje pod pełną kontrolą policji (por. m. in.: wyrok z dnia 22 września 1993 r., *Klass przeciwko Republice Federalnej Niemiec*, § 30).

Trybunał podkreślił również, że rząd nie wyjaśnił, jakie względy spowodowały użycie tak dużych sił policyjnych, wyposażonych w psy i pałki w celu zbadania nieznaczącego przypadku pozostawienia otwartego samochodu przed domem skarżących i w sytuacji braku informacji o zachowaniu skarżących, które naruszałoby porządek publiczny.

Ostatecznie Trybunał stwierdził, że skarżący musieli doświadczyć dotkliwego poczucia braku bezpieczeństwa, bezradności i obrazy, które stanowiły poniżające traktowanie w rozumieniu art. 3 Konwencji. Doszło więc do naruszenia tego przepisu.

3.2. W odniesieniu do zarzutu naruszenia art. 8 Konwencji

Rząd argumentował, że w sprawie nie doszło do przeszukania domu skarżących. Trybunał nie zgodził się z tym twierdzeniem i uznał, że wkroczenie do domu skarżących stanowiło ingerencję w integralność ich mieszkania, której zasadność mogą usprawiedliwiać jedynie okoliczności wskazane art. 8 ust. 2 Konwencji. Po tym stwierdzeniu Trybunał nie przystąpił jednak do badania, czy ingerencja ta był legalna, podjęta w celu chronionym przez art. 8 i proporcjonalna, jak zwykł to czynić w sprawach dotyczących zarzutu naruszenia prawa do prywatności. Trybunał ograniczył się natomiast do stwierdzenia, że brak było uzasadnienia dla przeprowadzenia przeszukania domu skarżących o godz. 3 nad ranem przez liczny oddział funkcjonariuszy policji, wyposażony w psy tropiące. Z tego powodu ingerencję w prawo skarżących do prywatności należy uznać za nieproporcjonalną.

Trybunał odwołał się też do wyroku w sprawie *Kučera przeciwko Słowacji* (z dnia 17 lipca 2007 r.), w którym stwierdził, że „[w czasie przeszukania] powinny być uruchomione środki zapobiegające ewentualnemu nadużyciu uprawnień przez policję i chroniące prawa gwarantowane w art. 8 Konwencji. Mogą one obejmować regulacje ograniczające dopuszczalność wejścia do prywatnego mieszkania, jak i przewidujące gwarancje proceduralne polegające np. na obecności osoby postronnej przy przeszukaniu, czy obowiązku uzyskania jednoznacznej zgody właściciela przed wejściem do jego mieszkania.” Następnie Trybunał odnotował, że takie gwarancje są zawarte zarówno w k.p.k., jak i w ustawie o policji. Jednak to nie powstrzymało policji przed przeprowadzeniem interwencji w sposób urągający tym gwarancjom.

Ostatecznie Trybunał stwierdził naruszenie art. 8 Konwencji w sprawie skarżących.

Zasądził także na rzecz skarżących 2000 euro słusznego zadośćuczynienia.

Arciński przeciwko Polsce – wyrok Trybunału z dnia 15 września 2009 r., skarga nr 41373/04 (kluczowe zagadnienia: dostęp do kasacyjnego etapu postępowania, prawo do rzetelnej informacji, sposób liczenia terminu do wniesienia kasacji)⁴

Znaczenie orzeczenia dla prawa polskiego

Po raz kolejny w sprawie polskiej⁵ Trybunał potwierdził, że adwokat, nawet ten wyznaczony z urzędu, nie może być uznany za organ państwa. Dlatego sposób prowadzenia obrony jest co do zasady sprawą podlegającą uzgodnieniu pomiędzy oskarżonym i jego obrońcą i nie może, poza wyjątkowymi przypadkami, skutkować odpowiedzialnością państwa na

⁴ Omówienie tego wyroku mojego autorstwa zamieszczono również w Biuletynie Prawa Karnego nr 8/2009.

⁵ Por. orzeczenia omówione w Przeglądzie Orzecznictwa Europejskiego dotyczącego Spraw Karnych nr 1-2/2009.

gruncie Konwencji. Jednocześnie Trybunał podkreślił konieczność dopełnienia przez sąd krajowy obowiązku udzielenia skazanemu wyczerpującej informacji o możliwościach procesowych wniesienia kasacji w sytuacji, gdy obrońca wyznaczony z urzędu nie dostrzegł podstaw do sporządzenia tego środka zaskarżenia.

1. Stan faktyczny sprawy

Skarżący został oskarżony a następnie skazany za zabójstwo przez Sąd Okręgowy w Płocku. Wskutek odwołania wyrok ten został uchylony a sprawa przekazana do ponownego rozpoznania. Dnia 16 grudnia 2003 r. Sąd Okręgowy w Płocku ponownie skazał skarżącego za zabójstwo na karę 11 lat pozbawienia wolności. Skarżący wniósł apelację od tego wyroku. Dnia 16 kwietnia 2004 r. sąd odwoławczy utrzymał wyrok w mocy. W toku postępowania karnego skarżący był reprezentowany przez obrońcę z urzędu.

Dnia 28 czerwca 2004 r. wyrok sądu odwoławczego został doręczony oskarżonemu, a dnia 30 czerwca 2004 r. – jego obrońcy wyznaczonemu z urzędu w celu wniesienia kasacji. Dnia 26 lipca 2004 r. obrońca poinformował sąd, że nie znalazł podstaw do wniesienia kasacji. Dnia 29 lipca 2004 r. sąd odwoławczy poinformował skarżącego, że jego obrońca odmówił wniesienia kasacji. Wskazał też, że w tej sytuacji termin do wniesienia kasacji upływa z dniem 30 lipca 2004 r.

W bliżej nieokreślonym dniu skarżący ponownie wnioskował o wyznaczenie mu nowego obrońcy z urzędu dla celów wniesienia kasacji. Jego wniosek nie został uwzględniony przez sąd odwoławczy.

2. Zarzuty skarżącego

Skarżący podniósł zarzut naruszenia jego prawa do dostępu do Sądu Najwyższego i do kasacyjnego etapu postępowania karnego.

3. Rozstrzygnięcie ETPCz wraz ze streszczeniem argumentacji

Trybunał stwierdził w sprawie naruszenie art. 6 ust. 1 w zw. z art. 6 ust. 3 „c” Konwencji.

Trybunał przypomniał, że co do zasady państwa – strony Konwencji odpowiadają za działania swoich organów. Tymczasem adwokat, nawet ten wyznaczony z urzędu, nie może być uznany za organ państwa. Mając na względzie niezależność adwokatury od państwa, należy uznać, że sposób prowadzenia obrony jest co do zasady sprawą podlegającą uzgodnieniu pomiędzy oskarżonym i jego obrońcą i nie może, poza wyjątkowymi przypadkami, skutkować odpowiedzialnością państwa na gruncie Konwencji (por. m.in. wyrok w sprawie *Artico przeciwko Włochom* z dnia 30 maja 1980 r.; wyrok w sprawie *Daud przeciwko Portugalii* z dnia 21 kwietnia 1998 r.; decyzja w sprawie *Rutkowski przeciwko Polsce* z dnia 16 kwietnia 2002 r.).

Trybunał zauważył jednocześnie, że samo przyznanie obrońcy oskarżonemu nie zapewnia jeszcze efektywności pomocy prawnej. Są bowiem przypadki, w których organy państwowe nie powinny pozostawać bierne, jeżeli zostały poinformowane o problemach z wykonywaniem pomocy prawnej. To, czy pomoc prawną należy uznać za efektywną w praktyce, zależy od okoliczności danej sprawy (por. m. in. *Siałkowska przeciwko Polsce*, wyrok z dnia 22 marca 2007 r.).

Trybunał zaznaczył również, że państwa-strony Konwencji posiadają swobodę w wyborze sposobu uregulowania dostępu do poszczególnych etapów postępowania. Jednakże zadaniem Trybunału jest sprawdzanie, czy wybrana metoda jest zgodna z Konwencją. W wykonywaniu swoich obowiązków zapewnienia pomocy prawnej stronom postępowania karnego, państwo musi ponadto wykazać się rzetelnością, aby zagwarantować tymże stronom rzeczywiste i efektywne korzystanie z praw przewidzianych w art. 6 Konwencji (por. *R.D. przeciwko Polsce*, wyrok z dnia 18 grudnia 2001 r.).

Odnosząc wskazane standardy do okoliczności rozpatrywanej sprawy Trybunał zauważył, że przy wnoszeniu kasacji obowiązuje przymus adwokacki. Zdaniem Trybunału wymogu wniesienia kasacji przez obrońcę nie można uznać za sprzeczny z art. 6 Konwencji, gdyż jest on w pełni zgodny z usytuowaniem Sądu Najwyższego jako najwyższego organu sądowego w Polsce, uprawnionego do rozpatrywania środków zaskarżenia opartych o zarzuty naruszenia prawa. Wprowadzenie przesłanek formalnych dopuszczalności kasacji jest uzasadnione w celu zagwarantowania pewności prawa i prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Toteż uczestnicy obrotu prawnego powinni być przygotowani na ich stosowanie. Jednocześnie jednak Trybunał stwierdził, że bardzo restryktywne interpretowanie wymogów proceduralnych wniesienia kasacji może pozbawić skarżącego prawa dostępu do sądu.

Trybunał przypomniał, że Sąd Najwyższy w kilku orzeczeniach odnotował trudności, które może napotkać oskarżony w realizacji swego prawa dostępu do sądu kasacyjnego w sytuacji, gdy został mu przyznany obrońca z urzędu dla potrzeb wniesienia środka zaskarżenia a następnie ten obrońca stwierdził, iż nie dostrzega szans na uwzględnienie kasacji. SN zajął się w swym orzecznictwie zbadaniem, w jaki sposób należy określić początek biegu terminu do wniesienia kasacji dla oskarżonego w tej specyficznej sytuacji procesowej. W postanowieniu z dnia 26 lutego 2002 r. stwierdził, że należy tak interpretować przepisy o terminie do wniesienia kasacji, aby przystosować je do sytuacji oskarżonego i nie pozbawić go możliwości rozpoznania jego sprawy przez sąd kasacyjny. SN uznał, że termin do wniesienia kasacji dla oskarżonego powinien w takich warunkach rozpoczynać swój bieg od dnia, w którym oskarżony został poinformowany o odmowie sporządzenia kasacji przez adwokata wyznaczonego z urzędu a nie od dnia doręczenia temu adwokatowi wyroku z uzasadnieniem. W kolejnym orzeczeniu z 2008 r. SN stwierdził, że ta linia orzecznictwa jest słuszna, jako oferująca odpowiednie gwarancje dla oskarżonego i stanowiąca odzwierciedlenie przeważającej praktyki sądowej.

Trybunał ustalił, że w rozstrzyganej sprawie skarżącemu doręczono pismo informujące o stanowisku adwokata dnia 29 lipca 2004 r. z błędną informacją, że termin do wniesienia kasacji upływa następnego dnia, tj. 30 lipca 2004 r. Tymczasem, wedle ustaleń Trybunału, w świetle wspomnianego orzecznictwa SN, 30-dniowy termin do wniesienia kasacji dla skarżącego rozpoczął swój bieg właśnie 29 lipca 2004 r. Trybunał podkreślił, że Sąd Apelacyjny w Warszawie był zobowiązany przekazać skarżącemu prawidłowe pouczenie o ponownym rozpoczęciu biegu terminu do wniesienia kasacji, jednak nie wywiązał się z tego obowiązku. Brak udzielenia prawidłowego pouczenia skarżącemu, który nie był reprezentowany przez obrońcę spowodował, że nie miał on możliwości dowiedzenia się, iż przysługuje mu nowy, pełny termin na znalezienie adwokata, którego mógłby przekonać do wniesienia kasacji na jego korzyść. Trybunał odnotował, że system dostępu do bezpłatnej pomocy prawnej dla potrzeb wniesienia kasacji w sprawie karnej jest pod kontrolą sądów odwoławczych. Zgodnie z zasadami rzetelności proceduralnej, przekazaniu oskarżonemu informacji o odmowie sporządzenia kasacji przez adwokata z urzędu powinno towarzyszyć poinformowanie go przez sąd odwoławczy o dopuszczalnych, dalszych moż-

liwościach procesowych, jakie są mu dostępne. Orzecznictwo SN podkreśla ten obowiązek. Jednakże w rozstrzyganej sprawie wymóg ten nie został spełniony, co spowodowało, że prawo skarżącego do dostępu do Sądu Najwyższego nie zostało zagwarantowane w „konkretny i efektywny sposób”.

Mając na względzie wskazane uchybienie, Trybunał stwierdził, że doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 w zw. z art. 6 ust. 3 „c” Konwencji.

Trybunał zasądził na rzecz skarżącego 1000 euro słusznego zadośćuczynienia.

* *
*

All – Orzecznictwo ETPCz w sprawach przeciwko innym państwom Rady Europy

Raicevic przeciwko Republice Federalnej Niemiec – decyzja Trybunału z dnia 29 września 2009 r., skarga nr 28154/05 (kluczowe zagadnienia: prawo do obrony, jakość obrony sprawowanej przez obrońcę z urzędu, wyłączenie obrońcy z urzędu od udziału w sprawie)

1. Stan faktyczny sprawy

Skarżący, obywatel Czarnogóry, został zatrzymany i następnie tymczasowo aresztowany pod zarzutem popełnienia kilku poważnych kradzieży w ramach działania w zorganizowanej grupie przestępczej oraz paserstwa. Wyznaczono mu Z. jako obrońcę z urzędu. W toku śledztwa, dnia 12 kwietnia 2001 r. Sąd Rejonowy w Trewirze postanowił o zabezpieczeniu dwóch listów skarżącego wysłanych do najbliższych w związku z podejrzeniem, że zawierają one informację o przekazaniu Z. dodatkowego wynagrodzenia za prowadzenie obrony. Zgodnie z niemieckim kodeksem karnym pobranie przez obrońcę z urzędu dodatkowego wynagrodzenia za prowadzenie obrony stanowi czyn zabroniony pod groźbą kary do roku pozbawienia wolności lub kary grzywny.

Dnia 23 kwietnia Z. złożył wniosek do sądu o poinformowanie go o treści zabezpieczonej korespondencji. Żądana informacja została przekazana obrońcy dnia 25 kwietnia 2001 r. Dnia 16 maja 2001 r. Prokurator Rejonowy w Trewirze wszczął śledztwo przeciwko Z. w związku z podejrzeniem żądania od skarżącego dodatkowego wynagrodzenia.

W toku postępowania przygotowawczego skarżący był kilkakrotnie przesłuchiwany. Początkowo zaprzeczał stawianym mu zarzutom, jednak w czerwcu 2001 r. zaoferował złożenie wyjaśnień pod warunkiem zapewnienia mu ochrony, złagodzenia kary i gwarancji pobytu w Niemczech. Ostatecznie, w czasie przesłuchania przeprowadzonego 24 lipca 2001 r. o które sam wnioskował, skarżący przyznał się częściowo do stawianych mu zarzutów, złożył wyjaśnienia i podpisał deklarację, że organy procesowe nie czyniły mu żadnych obietnic w zamian za złożenie wyjaśnień.

Dnia 26 września 2001 r. skarżący był przesłuchiwany w charakterze świadka w toku postępowania prowadzonego przeciwko jego obrońcy. Skarżący stwierdził, że Z. nigdy nie żądał od niego dodatkowego wynagrodzenia, natomiast wysłał mu 900 marek w celu przekazania tej kwoty jego rodzinie.

Dnia 3 stycznia 2002 r., w pierwszym dniu rozprawy, skarżący przyznał się do części zarzucanych mu czynów a następnie, dnia 8 stycznia 2002 r. zażądał wyłączenia Z. od prowadzenia obrony. Skarżący oświadczył przed sądem, że Z. zażądał od niego 5 000 marek dodatkowego wynagrodzenia i obiecał mu łagodniejszą karę. Skarżący stwierdził, że przekazał tę sumę Z., który domagał się jeszcze 1 000 marek tuż przed rozpoczęciem rozprawy. Ponadto skarżący wyjaśnił, że obrońca powiedział mu o presji, jaką wywiera na niego prokuratura, uniemożliwiając prawidłowe prowadzenie obrony. W reakcji na oświadczenia skarżącego sąd postanowił odroczyć rozprawę i w dniu 26 marca 2002 r. wyznaczył skarżącemu nowego obrońcę.

Ostatecznie skarżący został w pierwszej instancji skazany na karę 7 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności, przy czym podstawą ustaleń faktycznych poczynionych w sprawie były głównie wyjaśnienia oskarżonego złożone wówczas, gdy jego obrońcą był Z. (te z dnia 24 lipca 2001 r. i z dnia 3 stycznia 2002 r.). Skarżący argumentował, że były one uzyskane nielegalnie, gdyż został nakłoniony do ich złożenia przez organy procesowe kuszące go „wynagrodzeniem” za współpracę i przez swego obrońcę, który z kolei pozostawał pod presją prokuratury prowadzącej wobec niego postępowania karne.

Sąd, po wysłuchaniu prokuratora prowadzącego sprawę, dwóch funkcjonariuszy policji, tłumaczy i Z. (którego skarżący zwolnił z obowiązku zachowania tajemnicy adwokackiej), stwierdził, że wyjaśnienia skarżącego zostały uzyskane w legalny sposób. Nie dopatrywał się też naruszenia prawa skarżącego do obrony w tym, że przez pewien okres trwania postępowania skarżącego reprezentował Z., ani w tym, że prokuratura miała dostęp do dokumentów dotyczących obrony skarżącego prowadzonej przez Z. Wszystkie środki zażalenia, jakie skarżący uruchomił w celu zakwestionowania wyroku, jak również jego skarga konstytucyjna, zostały uznane za bezzasadne.

2. Zarzuty skarżącego

Zdaniem skarżącego w jego sprawie doszło do naruszenia prawa do obrony. W szczególności skarżący zarzucił, że sądy krajowe odmówiły stwierdzenia uchybienia w procedowaniu polegającego na prowadzeniu obrony przez obrońcę Z., który powinien być wyłączony z urzędu od udziału w sprawie. Skarżący powołał się na art. 6 ust. 1 i ust. 3 „b”, „c” i „d” Konwencji.

3. Prawo krajowe

Zgodnie z § 138a (1) niemieckiego k.p.k., obrońcę wyłącza się z udziału w sprawie, jeżeli istnieje poważne podejrzenie lub podejrzenie wystarczające do rozpoczęcia przeciwko niemu postępowania głównego, o:

[...]

nadużycie kontaktów z pozbawionym wolności oskarżonym w celu popełnienia przestępstwa lub poważnego naruszenia bezpieczeństwa jednostki penitencjarnej.

4. Rozstrzygnięcie ETPCz wraz ze streszczeniem argumentacji

Trybunał zdecydował się badać zarzuty skarżącego z perspektywy wymogów art. 6 ust. 1 w zw. z art. 6 ust. 3 „c” Konwencji. Następnie uznał, że jego głównym zadaniem jest rozstrzygnięcie, w jakich okolicznościach z art. 6 ust. 3 „c” Konwencji wynika obowiązek wyłączenia obrońcy z urzędu od udziału w sprawie.

Trybunał rozpoczął od przypomnienia, że wywiązanie się przez państwo z obowiązku zapewnienia oskarżonemu efektywnej obrony nie polega wyłącznie na przyznaniu obrońcy z urzędu. Mogą bowiem zaistnieć nowe okoliczności, jak np. zaniedbywanie obowiązków obrończych przez obrońcę, które powinny spowodować działanie organów procesowych polegające na wymuszeniu prawidłowego wykonywania obowiązków przez obrońcę lub na wyznaczeniu innego obrońcy, przy czym organy procesowe są zobowiązane działać wówczas, gdy fakt zaniedbywania obowiązków przez adwokata jest oczywisty (rażący) lub został im zgłoszony przez oskarżonego w wystarczająco wyraźny sposób (por. m.in.: wyrok z dnia 27 kwietnia 2006 r., *Sannino przeciwko Włochom*, § 48; wyrok z dnia 14 stycznia 2003 r., *Lagerblom przeciwko Szwecji*, § 56). Jednocześnie jednak Trybunał zauważył, że

ze względu na niezależność profesji adwokata, sposób prowadzenia obrony co do zasady jest wewnętrzną sprawą oskarżonego i jego obrońcy. Mając powyższe na względzie, Trybunał stwierdził, że samo istnienie podstaw do podejrzeń, iż obrońca wyznaczony z urzędu nie prowadzi efektywnej obrony, nie rodzi pozytywnych obowiązków wyłączenia go od udziału w postępowaniu.

Następnie Trybunał stwierdził, że nie jest jego zadaniem w sprawie badanie, czy niemieckie organy procesowe prawidłowo zastosowały art. 138a niemieckiego k.p.k., dlatego dalsze rozważania poświęcił ustaleniom, czy w postępowaniu karnym prowadzonym wobec skarżącego respektowano ogólny standard rzetelnego procesu. W tym względzie Trybunał ustalił, że nie ma jakichkolwiek dowodów na nieprawidłowe prowadzenie obrony skarżącego przez Z. Skarżący nie wskazał ani jednego konkretnego uchybienia w działaniach obrońcy. Następnie Trybunał odwołał się do ustaleń poczynionych przez sąd krajowy, z których wynikało, że skarżący złożył wyjaśnienia dobrowolnie, wolny od jakiegokolwiek presji. Skarżący opierał swoje zarzuty głównie na fakcie, że przeciwko Z. toczyło się postępowanie karne wszczęte z powodu udziału Z. w jego sprawie.

Trybunał uznał, że nie można zignorować faktu, iż sam skarżący zmieniał swoje zeznania dotyczące wręczenia Z. dodatkowego wynagrodzenia i obciążył obrońcę dopiero wówczas, gdy chciał go wykluczyć z postępowania. Za ważną okoliczność uznano także to, że skarżący, świadom sytuacji swego obrońcy, aż do dnia 8 stycznia 2002 r. nie czynił żadnych starań o wyznaczenie mu innego obrońcy z urzędu.

Mając na względzie wskazane okoliczności, Trybunał większością głosów uznał zarzuty skarżącego za oczywiście bezzasadne i wydał decyzję o niedopuszczalności skargi.

Mooren przeciwko Republice Federalnej Niemiec – wyrok Wielkiej Izby Trybunału z dnia 9 lipca 2009 r., skarga nr 11364/03 (kluczowe zagadnienia: skutki wadliwości decyzji w przedmiocie tymczasowego aresztowania, nielegalność tymczasowego aresztowania, dostęp oskarżonego tymczasowo aresztowanego i jego obrońcy do akt sprawy)

Znaczenie orzeczenia dla prawa polskiego

Po raz kolejny Trybunał, tym razem w składzie Wielkiej Izby, potwierdził, że rzetelność procedury kontroli zasadności stosowania tymczasowego aresztowania wymaga zapewnienia obronie dostępu do tych części akt sprawy, na których opiera się sądowa decyzja o dalszym stosowaniu tego środka zapobiegawczego. Zaoferowana przez prokuraturę niemiecką możliwość ustnego zreferowania obrońcy zawartości akt okazała się niewystarczająca dla prawidłowego realizowania prawa do obrony. Spojrzenie na nową regulację dostępu do akt sprawy wprowadzoną do art. 165 § 5a naszego k.p.k. przez pryzmat standardu strasburskiego pozwala zaryzykować wniosek, że przepis ten nadal stwarza możliwość nadmiernego ograniczania prawa oskarżonych i ich obrońców do zapoznania się z podstawami dowodowymi decyzji o przedłużeniu stosowania tego środka zapobiegawczego.

Wyrok w sprawie *Mooren* wart jest odnotowania także z innego względu: Trybunał zawarł w nim dość precyzyjne zestawienie wad prawnych decyzji o zastosowaniu tymczasowego aresztowania, które czynią je nielegalnym w rozumieniu art. 5 ust. 1 Konwencji. Ostatecznie jednak uznał, że uchybienie o charakterze formalnym, polegające na zaniechaniu wskazania dowodów świadczących o podejrzeniu popełnienia przestępstwa w decyzji o

zastosowaniu tymczasowego aresztowania w sytuacji, gdy dowody takie rzeczywiście istniały, nie czyni tymczasowego aresztowania nielegalnym. Wyrok ten warto zestawić z wcześniej omówionym wyrokiem w sprawie *Miernicki przeciwko Polsce*, gdzie również formalne uchybienie (orzekanie w przedmiocie zażalenia na postanowienie przez skład orzekający w którym zasiadał sędzia biorący udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia) spowodowało zdaniem Trybunału nielegalność tymczasowego aresztowania stosowanego w okresie objętym wadliwym orzeczeniem.

1. Stan faktyczny sprawy

Skarżący został tymczasowo aresztowany na mocy decyzji z dnia 25 lipca 2002 r. w związku z zarzutem dopuszczenia się oszustw podatkowych. Od początku postępowania był on reprezentowany przez obrońcę z wyboru. Decyzja o zastosowaniu tymczasowego aresztowania zawierała uzasadnienie o długości półtorej strony. Sąd powołał się w niej na istnienie prawdopodobieństwa popełnienia przestępstwa przez skarżącego, wskazał kwotę niezapłaconych podatków, wymienił źródła nieujawnionych dochodów skarżącego i stwierdził, że podejrzenie popełniania przestępstwa wynika z dokumentów zajętych w czasie przeszukania domu skarżącego, zawartych w aktach sprawy. Sąd powołał się także na ryzyko matactwa.

Wskutek wniosku obrońcy skarżącego o zbadanie zasadności tymczasowego aresztowania, dnia 16 sierpnia 2002 r. Sąd Rejonowy w Mönchengladbach utrzymał w mocy decyzję o stosowaniu tego środka. W toku procedury badania zasadności aresztu obrońcy skarżącego odmówiono dostępu do akt postępowania, powołując się na dobro śledztwa. Prokurator zaoferował obrońcy jedynie ustne zreferowanie ustalonych okoliczności faktycznych i zgromadzonych dowodów, z której to możliwości obrońca nie skorzystał.

Zażalenie obrońcy na decyzję z dnia 16 sierpnia 2002 r., nie zostało uwzględnione przez Sąd Okręgowy (decyzja z dnia 9 września 2002 r.).

Dnia 16 września 2002 r. obrońca skarżącego wniósł kolejny wniosek o kontrolę stosowania tymczasowego aresztowania. Powołał się przy tym na naruszenie konstytucyjnego prawa skarżącego do obrony wskutek niezapewnienia mu dostępu do akt sprawy. Dnia 17 września 2002 r. Sąd Rejonowy postanowił nie uwzględnić tego wniosku. Kolejne wnioski skarżącego o udostępnienie mu akt sprawy były bezskuteczne. Prokurator prowadzący śledztwo zgodził się jedynie na ujawnienie obrońcy raportu urzędu podatkowego na temat nieujawnionych dochodów skarżącego i sumy niezapłaconych podatków. Obrońca uznał to za niewystarczające. Stwierdził, że bez dostępu do zajętych dokumentów nie jest w stanie ocenić prawidłowości ustaleń zawartych w raporcie.

Dnia 14 października 2002 r. Sąd Apelacyjny w Düsseldorfie, wskutek zażalenia skarżącego, uchylił decyzje z dnia 16 sierpnia i 9 września 2002 r. i przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Rejonowemu. Chociaż Sąd Apelacyjny nie uchylił pierwszej decyzji o zastosowaniu tymczasowego aresztowania wobec skarżącego z dnia 25 lipca 2002 r., to stwierdził, że nie spełnia ona wymogów niemieckiego k.p.k. Zgodnie bowiem z § 114 (2) pkt 4 niemieckiego k.p.k. fakty, które potwierdzają istnienie poważnego podejrzenia popełnienia przestępstwa przez tymczasowo aresztowanego i uzasadniają stosowanie środka zapobiegawczego, powinny być wskazane w postanowieniu o jego zastosowaniu. Sąd Apelacyjny podkreślił, że spełnienie wymogu precyzyjnego wskazania podstaw dowodowych tymczasowego aresztowania jest szczególnie istotne w sprawie, w której odmówiono obrońcy dostępu do akt sprawy.

Sąd Apelacyjny uznał, że właściwym do naprawienia wskazanego uchybienia jest sąd rejonowy. Dlatego uchylił wymienione orzeczenia i przekazał mu sprawę do rozpoznania. Sąd ten stwierdził, że co prawda w takich przypadkach k.p.k. nakazuje sądowi odwoławczemu wydać własną merytoryczną decyzję w przedmiocie tymczasowego aresztowania, jednak w orzecznictwie sądów niemieckich dopuszcza się wyjątki od takiego trybu procedowania. Są one dopuszczalne w sytuacji, gdy zaskarżone orzeczenie dotknięte jest uchybieniem (*rechtsfehlerhaft*), ale nie jest nieważne (*unwirksam*). Zdaniem Sądu Apelacyjnego formalne braki postanowienia o zastosowaniu tymczasowego aresztowania nie czynią je nieważnym, a stosowanego tymczasowego aresztowania nie czynią nielegalnym. W rezultacie, skarżący, pomimo decyzji Sądu Apelacyjnego, nadal pozostał w areszcie.

Dnia 29 października 2002 r., po wysłuchaniu stron (w tym osobiście skarżącego) i udzieleniu obrońcy wglądu w kilka dokumentów z akt, sąd rejonowy wydał decyzję w przedmiocie stosowania tymczasowego aresztowania. Liczyła ona 4 strony i w precyzyjny sposób wskazywała dowody obciążające skarżącego. Ostatecznie skarżący został zwolniony z aresztu 7 listopada 2002 r., po wpłaceniu 40 000 euro poręczenia majątkowego.

2. Prawo krajowe

Zgodnie z § 114 (1) i (2) niemieckiego k.p.k., postanowienie o zastosowaniu tymczasowego aresztowania powinno wskazywać okoliczności stanowiące podstawę dla przyjęcia, że istnieje wysokie prawdopodobieństwo sprawstwa oskarżonego i konieczność stosowania tymczasowego aresztowania, chyba że wskazanie takich okoliczności zagrażałoby bezpieczeństwu państwa.

Zgodnie z orzecznictwem sądów krajowych, skutki stwierdzenia uchybień w wydaniu decyzji o zastosowaniu tymczasowego aresztowania w toku procedur kontrolnych, mogą być różne i zależą od rodzaju uchybienia. Uchybienia formalne, jak te stwierdzone w omawianej sprawie, powodują niezgodność z prawem postanowienia o zastosowaniu tymczasowego aresztowania, ale nie czynią go nieważnym. Takie formalne uchybienia mogą być usunięte albo przez uchylenie decyzji o aresztowaniu i przekazanie sprawy sądowi *meriti*, albo przez wydanie własnego merytorycznego postanowienia przez sąd sprawujący kontrolę odwoławczą. Dzięki takiej interpretacji, niezgodne z prawem postanowienia pozostają ważną podstawą stosowania tego środka zapobiegawczego do czasu naprawienia uchybienia. Inaczej rzecz się przedstawia w przypadku poważnych i oczywistych wad postanowień o zastosowaniu tymczasowego aresztowania. Tymczasowe aresztowanie stosowane na podstawie takiego postanowienia jest nielegalne.

Jak wynika z § 309 (2) niemieckiego k.p.k., stwierdziwszy wadliwość decyzji w przedmiocie tymczasowego aresztowania sąd odwoławczy powinien uchylić wadliwą decyzję i samodzielnie orzec co do meritum. Sądy odwoławcze rozwinęły jednak linię orzeczniczą zgodnie z którą w pewnych okolicznościach, wyjątkowo, sąd odwoławczy może powstrzymać się od wydania własnej decyzji merytorycznej i przekazać sprawę sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Z orzecznictwa sądów krajowych wynika, że właśnie w przypadku uchybień tego rodzaju, jak zaistniałe w sprawie skarżącego, dopuszczalne jest zastosowanie tej wyjątkowej procedury.

Zgodnie z § 147 niemieckiego k.p.k., obrońca oskarżonego ma prawo zapoznać się z aktami sprawy. Jednakże ze względu na konieczność ochrony interesów śledztwa, prokurator może odmówić obrońcy wglądu w akta sprawy w toku postępowania przygotowawczego.

go. Oskarżony pozbawiony wolności ma prawo zaskarżyć do sądu decyzję prokuratora o odmowie wglądu do akt postępowania przygotowawczego (§ 161a (3) niemieckiego k.p.k.).

3. Zarzuty skarżącego

Skarżący podniósł w skardze kilka zarzutów, przy czym tylko 2 z nich będą przedmiotem analizy w dalszej części omówienia wyroku. W pierwszej kolejności skarżący twierdził, że jego tymczasowe aresztowania od dnia zastosowania na podstawie wadliwej decyzji aż do wydania niewadliwego postanowienia z dnia 29 października 2002 r. było nielegalne i w rezultacie sprzeczne z art. 5 ust. 1 Konwencji. Ponadto skarżący zarzucił naruszenie rzetelności procedury *habeas corpus* wskutek pozbawienia jego obrońcy dostępu do akt sprawy (art. 5 ust. 4 Konwencji).

4. Rozstrzygnięcie ETPCz wraz ze streszczeniem argumentacji

4.1. W odniesieniu do zarzutu naruszenia art. 5 ust. 1 Konwencji

Trybunał stwierdził w sprawie skarżącego brak naruszenia art. 5 ust. 1 Konwencji, jednak, co warto podkreślić, rozstrzygnięcie to zapadło większością tylko jednego głosu w Wielkiej Izbie (stosunkiem głosów 9 do 8).

Uzasadnienie stwierdzenia braku naruszenia art. 5 ust. 1 Konwencji odwołuje się bardzo mocno do orzecznictwa sądów krajowych i specyfiki niemieckiego postępowania karnego, dlatego nie będzie bliżej prezentowane w omówieniu wyroku. Co do zasady Trybunał zaakceptował, że uznany w orzecznictwie sądów niemieckich podział skutków prawnych wadliwości orzeczenia na „niezgodność z prawem” i „nieważność”, jak również wypracowane w orzecznictwie wyjątki od § 309 (2) niemieckiego k.p.k., nie czynią prawa niemieckiego „niepewnym” i „nieprzewidywalnym” dla skarżącego. Trybunał nie dopatrywał się też naruszenia w tym, że przez okres kilku miesięcy podstawą prawną dla stosowania tymczasowego aresztowania wobec skarżącego był wadliwy nakaz aresztowania. Zaakceptował tym samym, że defekty formalne polegające na niepowołaniu w wystarczająco precyzyjny sposób podstaw faktycznych tymczasowego aresztowania w postanowienia o jego zastosowaniu, nie skutkują nielegalnością detencji.

Dla prawa polskiego ważniejsza wydaje się ta część uzasadnienia wyroku w sprawie *Moren*, w której Trybunał podsumował swoje dotychczasowe orzecznictwo na temat rodzajów wadliwości postępowania w przedmiocie zastosowania tymczasowego aresztowania, które czynią je nielegalnym w rozumieniu art. 5 ust. 1 Konwencji (§§ 74 – 75 wyroku).

Trybunał przypomniał, że nie każda wada nakazu aresztowania czyni zastosowane na jego podstawie tymczasowe aresztowanie nielegalnym w rozumieniu art. 5 ust. 1 Konwencji. Co do zasady stosowanie tego środka jest legalne, o ile znajduje oparcie w sądowej decyzji o jego zastosowaniu. Późniejsze stwierdzenie sądu krajowego kontrolującego detencję, że sąd *meriti* dopuścił się uchybień w jej wydaniu, nie zawsze musi oddziaływać z mocą wsteczną na legalność aresztowania stosowanego przez dotychczasowy okres (tak m. in.: wyrok z dnia 10 czerwca 1996 r., *Benham przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, § 42; wyrok z dnia 4 sierpnia 1999 r., *Douiyeb przeciwko Niderlandom*, § 45; wyrok z dnia 28 października 2003 r. *Minjat przeciwko Szwajcarii*, § 41).

Trybunał odwołał się do swojego najnowszego orzecznictwa. Stwierdza się w nim, że „dla dokonania oceny legalności tymczasowego aresztowania na gruncie art. 5 ust. 1 Konwencji, należy dokonać podstawowego rozróżnienia pomiędzy nakazami aresztowania niezgodnymi z prawem *ex facie*, jak np. wydanymi przez sąd nie posiadający jurysdykcji w sprawie (por. wyrok z dnia 4 marca 2008 r. w sprawie *Marturana przeciwko Włochom*, § 78) lub wydanymi pomimo tego, że oskarżony nie został prawidłowo wezwany na rozprawę (por. wyrok z dnia 8 listopada 2005 r. w sprawie *Khudoyorov przeciwko Rosji*, § 129) i nakazami aresztowania, które *prima facie* są ważne i skuteczne do czasu, gdy zostaną uchylone przez sąd wyższej instancji. Nakaz aresztowania należy uznać za niezgodny z prawem *ex facie*, gdy uchybienie w jego wydaniu stanowi „poważne i oczywiste” naruszenie prawa (por. m.in. wyrok z dnia 7 czerwca 2007 r., *Garabayev przeciwko Rosji*, § 89).”

Warto też wrócić uwagę na uzasadnienie wspólnego zdania odrębnego 8 sędziów w omawianej sprawie, którzy głosowali za stwierdzeniem naruszenia art. 5 ust. 1 Konwencji. Podkreśla się w nim m. in., że w dotychczasowym orzecznictwie Trybunał nie dokonywał rozróżnienia pomiędzy formalnymi i materialnym wymogami prawa krajowego i stwierdzał, że tak jedno, jak i drugie muszą być przestrzegane, aby tymczasowe aresztowania mogło być uznane za zgodne z prawem w rozumieniu art. 5 ust. 1 Konwencji. Przegłosowani sędziowie stwierdzili ponadto, że w sprawie skarżącego formalne uchybienia decyzji o zastosowaniu tymczasowego aresztowania [brak precyzyjnego wskazania jego podstaw faktycznych (dowodowych)] nie mogą być oddzielone od oceny zaistnienia w sprawie materialnych przesłanek stosowania tego środka. Nie wskazując precyzyjnie powodów stosowania tymczasowego aresztowania sąd niemiecki nie dopełnił także wymogów materialnych, tzn. można przyjąć, że nie zapoznał się z wszystkimi informacjami koniecznymi dla dokonania prawidłowej oceny zasadności stosowania tego środka zapobiegawczego. Uchybienie to jest tym bardziej dotkliwe dla oskarżonego w sytuacji, gdy towarzyszy mu kolejne utrudnienie realizacji prawa do obrony wynikające z odmowy zapoznania się z aktami sprawy przez obrońcę oskarżonego.

Autorzy zdania odrębnego podkreślili również, że Sąd Apelacyjny w Düsseldorfie naruszył wymogi prawa krajowego odstępując od wydania własnej merytorycznej decyzji w przedmiocie tymczasowego aresztowania skarżącego i przekazując sprawę sądowi I instancji. Zastosowanie takiej procedury spowodowało, że aż do czasu wydania kolejnej decyzji w dniu 29 października 2002 r. skarżący pozostawał w sytuacji niepewności co do tego, jakie są dokładnie powody pozbawienia go wolności, a podstawą jego detencji była wciąż wadliwa decyzja sądu krajowego. Przegłosowani sędziowie przypomnieli liczne orzeczenia Trybunału, w których stwierdzał on naruszenie art. 5 ust 1 Konwencji z powodu niepewności i nieprzewidywalności prawa regulującego procedurę stosowania tymczasowego aresztowania.

W konkluzji przegłosowani sędziowie stwierdzili, że tymczasowe aresztowanie skarżącego nie było „zgodne z prawem” i nie zostało „zastosowane w trybie określonym przez prawo” w rozumieniu art. 5 ust. 1 Konwencji.

4.2. W odniesieniu do zarzutu naruszenia art. 5 ust. 4 Konwencji

Trybunał nie poświęcił temu zagadnieniu zbyt dużo uwagi w uzasadnieniu wyroku. Ograniczył się w zasadzie do powtórzenia utrwalonej w orzecznictwie tezy, że „równość broni” [w procedurze stosowania tymczasowego aresztowania] nie jest zagwarantowana, gdy obrońca oskarżonego nie ma zapewnionego dostępu do tych dokumentów w aktach śledz-

12. Zbrojewska M., *Glosa do wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 17 lutego 2009 r., w sprawie Jałowiecki przeciwko Polsce (nr skargi 34030/07)*, Przegląd Sejmowy Nr 4(93)/2009, s. 216 i n.

* *
*

CZĘŚĆ B

Zmiany w funkcjonowaniu Trybunału Sprawiedliwości

Wspólnot Europejskich wynikające z wejścia w życie Traktatu z Lizbony

Wraz z wejściem w życie Traktatu z Lizbony z dniem 1 grudnia 2009 r. doszło do zmiany nazwy organów wymiaru sprawiedliwości Unii Europejskiej i zakresu ich kompetencji. Poniżej zamieszczona została treść komunikatu prasowego nr 104/09 z dnia 30 listopada 2009 r. przygotowanego przez Wydział Kontaktów z Mediami i Informacji Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, który w zwięzły sposób przedstawia zmiany w funkcjonowaniu Trybunału wynikające z wejścia w życie Traktatu z Lizbony.

Tekst dostępny również pod adresem:

<http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2009-12/cp090104pl.pdf>

Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich
KOMUNIKAT PRASOWY nr 104/09
Luksemburg, 30 listopada 2009 r.

Kontakty z Mediami
i Informacja

Traktat z Lizbony a Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Traktat z Lizbony, podpisany dnia 1 grudnia 2007 r. przez 27 szefów państw lub rządów państw członkowskich Unii, wchodzi w życie dnia 1 grudnia 2009 r. Zmienia on dwa traktały podstawowe, tj. Traktat o Unii Europejskiej (TUE) i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, przy czym ten ostatni zwany jest od tej pory Traktatem o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE)⁶.

Traktat z Lizbony przynosi zmiany w zakresie organizacji i właściwości Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

A. Zmiany dotyczące organizacji instytucji i mianowania jej członków

Wspólnotę Europejską zastępuje Unia Europejska, wyposażona odtąd w osobowość prawną. I tak, wraz z wejściem w życie Traktatu z Lizbony, znika struktura filarowa, a Unia otrzymuje nowe ramy instytucjonalne. W konsekwencji, podobnie jak w przypadku innych instytucji, których nazwy ulegają zmianie, całość systemu sądowego Unii otrzymuje nazwę Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej⁷, składającego się z trzech organów sądowych: **Trybunału Sprawiedliwości, Sądu oraz Sądu do spraw Służby Publicznej.**

⁶ Pozostaje jedynie Europejska Wspólnota Energii Atomowej lub „Euratom” (protokół nr 1 zmieniający protokoły dołączone do Traktatu o Unii Europejskiej, Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską lub Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Energii Atomowej).

⁷ Artykuł 19 TUE.

Jeśli chodzi o tworzenie **sądów wyspecjalizowanych**, Traktat z Lizbony przejmuje dotychczasowe postanowienia, przewiduje jednak określone zmiany dotyczące trybu ich tworzenia: od tej chwili sądy takie są tworzone zgodnie ze zwykłą procedurą prawodawczą (tj. w trybie współdecydowania większością kwalifikowaną), a nie – jak poprzednio – jednomyślnie.

Z traktatu z Lizbony wynika, że wniosek o zmianę statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej⁸ traktowany jest jako projekt aktu prawodawczego⁹ i w związku z tym podlega zwykłej procedurze prawodawczej. Natomiast statusem sędziów i rzeczników generalnych, a także regułami dotyczącymi systemu językowego nadal rządzi zasada jednomyślności.

W kwestii zasad **mianowania członków instytucji** Traktat z Lizbony przejmuje dotychczasowe postanowienia, stosownie do których sędziowie są mianowani za wspólnym porozumieniem przez rządy państw członkowskich na okres sześciu lat, lecz od tej pory następuje to po konsultacji z komitetem, którego zadaniem jest opiniowanie kandydatów do wykonywania funkcji sędziego i rzecznika generalnego w Trybunale Sprawiedliwości i Sądzie. Komitet ten składa się z siedmiu osób wybranych spośród byłych członków obu organów sądowych, członków krajowych sądów najwyższych i prawników o uznanej kompetencji, przy czym jedną z kandydatur proponuje Parlament Europejski. Decyzje dotyczące reguł funkcjonowania komitetu oraz mianowania jego członków przyjmuje Rada, stanowiąc na wniosek prezesa Trybunału Sprawiedliwości.

Odnosnie do rzeczników generalnych, jedna z deklaracji przewiduje możliwość zwiększenia liczby rzeczników generalnych, na wniosek Trybunału Sprawiedliwości, z ośmiu do jedenastu¹⁰.

B. Zmiany dotyczące właściwości Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

➤ **Dziedziny**

Struktura filarowa wprowadzona Traktatem z Maastricht przestaje istnieć. Od tej chwili właściwość Trybunału obejmuje **prawo Unii Europejskiej**, chyba że Traktaty stanowią inaczej¹¹.

W ten sposób – wobec zniesienia filarów oraz uchylecia przez Traktat z Lizbony art. 35 UE i art. 68 WE, które przewidywały ograniczenia właściwości Trybunału Sprawiedliwości – Trybunał Sprawiedliwości uzyskuje ogólną właściwość prejudycjalną w dziedzinie **przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości**.

Po pierwsze, w zakresie współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych¹², właściwość Trybunału Sprawiedliwości do orzekania w trybie prejudycjalnym staje się obligatoryjna i nie jest już uzależniona od złożenia przez każde państwo członkowskie oświadczenia o uznaniu tej właściwości oraz wskazującego sądy krajowe upoważnione do występowania z pytaniami. Dzięki Traktatowi z Lizbony dziedzina współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych wchodzi w zakres prawa powszechnego i wszystkie sądy mogą wy-

⁸ Statut Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej znajduje się w protokole nr 3.

⁹ Protokół nr 2 w sprawie stosowania zasad pomocniczości i proporcjonalności.

¹⁰ Deklaracja nr 38 odnosząca się do artykułu 252 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w sprawie liczby rzeczników generalnych w Trybunale Sprawiedliwości.

¹¹ Artykuł 19 TUE.

¹² Dawny tytuł VI Traktatu UE.

stępować do Trybunału Sprawiedliwości. Postanowienia przejściowe przewidują jednak, że ta nieograniczona właściwość będzie obowiązywać dopiero pięć lat po wejściu w życie Traktatu z Lizbony¹³.

Po drugie, w zakresie wiz, azylu, imigracji i innych polityk związanych z przepływem osób¹⁴ (w szczególności współpracy sądowej w sprawach cywilnych, uznawania i wykonywania orzeczeń), do Trybunału mogą występować wszystkie sądy krajowe – a nie wyłącznie sądy orzekające w ostatniej instancji – i jest on od tej pory właściwy do orzekania w przedmiocie środków podjętych ze względów porządku publicznego w ramach kontroli transgranicznych. W konsekwencji Trybunał Sprawiedliwości posiada w tej materii właściwość powszechną i to od dnia wejścia w życie Traktatu z Lizbony.

Ponadto **Karta praw podstawowych**¹⁵ **Unii Europejskiej** uzyskuje taką samą moc prawną jak Traktaty¹⁶. Stanowi ona część „bloku konstytucyjnego”, w przedmiocie którego może orzekać Trybunał Sprawiedliwości. Jednak na Kartę nie można powołać się wobec Zjednoczonego Królestwa i Polski¹⁷, korzystających z odstępstwa, z którego wynika, że Karta nie rozszerza zdolności Trybunału Sprawiedliwości ani żadnego sądu tych dwóch państw do uznania, że przepisy ustawowe, wykonawcze lub administracyjne, praktyki lub działania administracyjne są niezgodne z prawami lub zasadami, które są w niej potwierdzone. Dodatkowo szefowie państw i rządów uzgodnili, że w przyszłości odstępstwo to obejmie również Republikę Czeską¹⁸.

O ile wraz z wejściem w życie Traktatu z Lizbony znika pojęcie filaru, **wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa (WPZiB)** nadal, na podstawie tytułu V Traktatu UE¹⁹, podlega odrębnym normom i szczególnym procedurom. W związku z tym Trybunał Sprawiedliwości nie jest właściwy²⁰ do kontrolowania tych postanowień, jak również aktów wydanych na ich podstawie, z dwoma wyjątkami: 1) jest on właściwy do kontrolowania rozgraniczenia między kompetencjami Unii i WZiPB, której wdrożenie nie może naruszać wykonywania kompetencji Unii i uprawnień instytucji przy wykonywaniu kompetencji wyłącznych i dzielonych Unii²¹; 2) jest on właściwy do rozpoznawania skarg o stwierdzenie nieważności skierowanych przeciwko decyzjom przewidującym środki ograniczające wobec

¹³ Protokół nr 36 w sprawie postanowień przejściowych, art. 10. Przewidziano w nim, że jako środek przejściowy uprawnienia przyznane Trybunałowi Sprawiedliwości pozostają niezmienione w odniesieniu do aktów prawnych Unii w dziedzinie współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych, które zostały przyjęte przed wejściem w życie Traktatu z Lizbony. Ten środek przejściowy przestaje obowiązywać pięć lat po dacie wejścia w życie Traktatu z Lizbony.

¹⁴ Dawny tytuł IV Traktatu WE.

¹⁵ Ponadto w art. 6 ust. 2 TUE wskazano, że „Unia przystępuje do europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Przystąpienie do Konwencji nie narusza kompetencji Unii określonych w Traktatach”. Protokół nr 8 przewiduje, że „umowa dotycząca przystąpienia powinna przewidywać między innymi szczególne warunki ewentualnego udziału Unii w organach kontrolnych Konwencji Europejskiej [i] mechanizmy niezbędne do zapewnienia, aby skargi państw nieczłonkowskich i skargi indywidualne były kierowane prawidłowo przeciwko państwom członkowskim lub Unii, w zależności od danego przypadku”. To przystąpienie „nie ma wpływu na kompetencje Unii ani uprawnienia jej instytucji”.

¹⁶ Artykuł 6 ust. 1 TUE.

¹⁷ Protokół nr 30, załączony do TFUE, w sprawie stosowania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej do Polski i Zjednoczonego Królestwa.

¹⁸ W konkluzjach Rady Europejskiej z dnia 29 i 30 października 2009 r. wskazano, że protokół nr 30 ma zastosowanie do Republiki Czeskiej (Doc 15265/09 CONCL 3).

¹⁹ Artykuł 24 TUE.

²⁰ Artykuł 275 TFUE.

²¹ Artykuł 40 TUE.

osób fizycznych lub prawnych, przyjętym przez Radę np. w ramach walki z terroryzmem (zamrożenie aktywów)²².

➤ Procedury

Postępowanie prejudycjalne zostaje rozszerzone na akty przyjęte przez organy i jednostki organizacyjne Unii²³; akty te zostają w ten sposób włączone w zakres prawa Unii, którego wykładni może dokonywać i którego ważność może kontrolować Trybunał Sprawiedliwości na wniosek sądów krajowych w celu umożliwienia im między innymi ustalenia, czy ich przepisy krajowe są zgodne z tym prawem.

Traktatem z Lizbony wprowadzono postanowienie, zgodnie z którym, jeżeli pytanie prejudycjalne zostało podniesione w sprawie zawisłej przed sądem krajowym dotyczącej osoby pozbawionej wolności, Trybunał stanowi w jak najkrótszym terminie²⁴. W samym tekście Traktatu zawarto zatem odniesienie do pilnego trybu prejudycjalnego (PPU), obowiązującego od dnia 1 marca 2008 r., który ma zastosowanie w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości ([komunikat prasowy nr 12/08](#)).

Traktat z Lizbony rozszerza zakres kontroli sprawowanej przez Trybunał Sprawiedliwości na **akty Rady Europejskiej**, która w Traktacie z Lizbony uzyskała status instytucji. Na podstawie nowych postanowień²⁵ Trybunał Sprawiedliwości może, na wniosek zainteresowanego państwa członkowskiego, orzekać w sprawie zgodności z prawem aktu Rady Europejskiej lub Rady stwierdzającego istnienie wyraźnego ryzyka poważnego naruszenia przez państwo członkowskie określonych wartości²⁶ (poszanowanie godności osoby ludzkiej, poszanowanie praw człowieka itd.)²⁷

Instytucja jest też właściwa do orzekania w zakresie skarg wniesionych przez Trybunał Obrachunkowy, Europejski Bank Centralny, a odtąd także Komitet Regionów, zmierzających do zapewnienia ochrony ich prerogatyw.

Traktat z Lizbony łagodzi przesłanki dopuszczalności **skarg wnoszonych przez jednostki** (osoby fizyczne lub prawne) na decyzje instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii. Jednostki mają prawo zaskarżenia aktu regulacyjnego, który dotyczy ich bezpośrednio i nie obejmuje środków wykonawczych. Jednostki nie muszą już więc wykazywać, że akt ten dotyczy ich indywidualnie²⁸.

W ramach kontroli przestrzegania zasady pomocniczości Trybunał Sprawiedliwości może rozpoznać **skargę** państwa członkowskiego **o stwierdzenie nieważności aktu prawodawczego z powodu naruszenia zasady pomocniczości**, wniesioną przez parlament krajowy lub jedną z jego izb. Skarga powinna zostać formalnie złożona przez rząd państwa członkowskiego, ale może też być jedynie „przekazana” przez ten rząd, jako że rze-

²² Artykuł 275 TFUE.

²³ Artykuł 267 TFUE.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ Artykuł 269 TFUE.

²⁶ Artykuł 2 TUE.

²⁷ Skarga taka powinna zostać wniesiona w terminie miesiąca od daty tego stwierdzenia, a Trybunał powinien orzec w terminie miesiąca od daty wniosku.

²⁸ Artykuł 263 TFUE

czywistym autorem skargi jest parlament krajowy lub jedna z jego izb²⁹. Na naruszenie zasady pomocniczości może też powołać się Komitet Regionów; dotyczy to aktów, przy których konsultacja z nim jest obowiązkowa.

Traktat z Lizbony usprawnia ponadto mechanizm **kar pieniężnych** (ryczałt lub okresowa kara pieniężna) w wypadku niewykonania wyroku stwierdzającego uchybienie³⁰. W sytuacji niepoinformowania Komisji o krajowych środkach podjętych w celu transpozycji dyrektywy Traktat z Lizbony pozwala również Trybunałowi Sprawiedliwości na nałożenie kar pieniężnych już na etapie pierwszego wyroku stwierdzającego uchybienie³¹.

Po upływie pięcioletniego okresu przejściowego, Komisja będzie mogła wnosić skargi o stwierdzenie uchybienia dotyczące środków z zakresu współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych, które zostały przyjęte przed wejściem w życie Traktatu z Lizbony³².

Dokument nieoficjalny, sporządzony na użytek mediów, który nie wiąże Trybunału Sprawiedliwości.

Osoba odpowiedzialna za kontakty z mediami: Ireneusz Kolowca ☎ (+352) 4303 2793

---

²⁹ Zasadę pomocniczości ujęto w Traktacie z Maastricht. Została ona zdefiniowana w art. 5 Traktatu WE w następujący sposób: „w dziedzinach, które nie należą do jej kompetencji wyłącznej, Wspólnota podejmuje działania, zgodnie z zasadą pomocniczości, tylko wówczas i tylko w takim zakresie, w jakim cele proponowanych działań nie mogą być osiągnięte w sposób wystarczający przez państwa członkowskie, natomiast z uwagi na rozmiary lub skutki proponowanych działań możliwe jest lepsze ich osiągnięcie na poziomie Wspólnoty”. Jest z nią ściśle związana inna zasada, zasada proporcjonalności, zgodnie z którą „działanie Wspólnoty nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia celów niniejszego Traktatu”

³⁰ Artykuł 260 TFUE

³¹ *Ibidem.*

³² Z art. 10 ust. 1 protokołu nr 36 wynika, że takie skargi będą możliwe po upływie pięciu lat od dnia wejścia w życie Traktatu z Lizbony.

BI – Orzecznictwo ETS związane z problematyką prawnokarną³³

W drugim półroczu 2009 r. Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich wydał jedno orzeczenie prejudycjalne, które dotyczyło współpracy sądowej w sprawach karnych (zostanie ono przedstawione poniżej: sprawa C-123/08). Ponadto Trybunał odpowiedział na pierwsze pytanie prejudycjalne polskiego sądu karnego, które dotyczyło wykładni przepisów prawa wspólnotowego (sprawa C-344/08). Streszczenie wyroku wydanego w tej sprawie także jest zamieszczone poniżej.

Sprawa C-123/08 – wyrok Wielkiej Izby ETS z dnia 6 października 2009 r. w sprawie pytania prejudycjalnego skierowanego przez Rechtbank Amsterdam (Niderlandy), w toku postępowania dotyczącego wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego przeciwko Dominicowi Wolzenburgowi (**kluczowe zagadnienia**: europejski nakaz aresztowania, fakultatywna podstawa odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania z powodu stałego pobytu w państwie wykonania, zasada niedyskryminacji).

1. Prawo mające zastosowanie w sprawie

1.1. Prawo wspólnotowe

Zgodnie z art. 4 pkt 6 decyzji ramowej w sprawie ENA, organ sądowy wykonujący europejski nakaz aresztowania może odmówić jego wykonania:

„6) jeśli europejski nakaz aresztowania został wydany w celu wykonania kary pozbawienia wolności lub środka zabezpieczającego, a osoba, której dotyczy wniosek, jest obywatelem wykonującego nakaz Państwa Członkowskiego lub w tym państwie stale przebywa, a państwo to zobowiązuje się wykonać karę pozbawienia wolności lub środek zabezpieczający zgodnie z jego prawem krajowym”³⁴

Decyzja ramowa Rady (2008/909/WSiSW) z dnia 27 listopada 2008 r. o stosowaniu zasady wzajemnego uznawania do wyroków skazujących na karę pozbawienia wolności lub inny środek polegający na pozbawieniu wolności – w celu wykonania tych wyroków w Unii Europejskiej (Dz. Urz. L 327, s. 27), która stosuje się odpowiednio również do wykonywania kar w przypadkach objętych art. 4 ust. 6 decyzji ramowej w sprawie ENA, zawiera przepis, zgodnie z którym dopuszczalne jest przekazanie wyroku do wykonania do państwa członkowskiego, w którym osoba skazana mieszka i legalnie przebywa w sposób ciągły od co najmniej 5 lat. Wspomniana decyzja ramowa powinna zostać wykonana przez państwa członkowskie do dnia 5 grudnia 2011 r.

Zgodnie z dyrektywą 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemiesz-

³³ Przy omawianiu orzeczeń korzystano z ich polskiej wersji językowej dostępnej na stronie internetowej Trybunału pod adresem: www.curia.eu Fragmenty prezentacji wyróżnione czcionką pochyłą stanowią cytaty z publikowanych przez Trybunał polskich tekstów orzeczeń.

³⁴ Z innych wersji językowych decyzji ramowej w sprawie ENA wynika, że przepis art. 4 pkt 6 dotyczy nie dwóch, a trzech kategorii osób: 1) przebywających w państwie członkowskim wykonującym nakaz, 2) obywateli tego państwa i 3) osoby mające w nim miejsce zamieszkania.

czania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, zmieniającej rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylającej dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG (Dz. Urz. L 158, s. 77, i sprostowania Dz. Urz. 2004, L 229, s. 35, Dz. Urz. 2005, L 197, s. 34 i Dz. Urz. 2007, L 204, s. 28), obywatele Unii, którzy legalnie zamieszkują w przyjmującym państwie członkowskim przez nieprzerwany okres pięciu lat, mają prawo stałego pobytu w tym państwie. Jak wynika z art. 19 ust. 1 dyrektywy, obywatele Unii posiadający prawo stałego pobytu mogą wnioskować o wydanie dokumentu poświadczającego stały pobyt.

1.2. Prawo krajowe

„Artykuł 6 Overleveringswet (ustawy o przekazywaniu osób) z dnia 29 kwietnia 2004 r. (Staatsblad 2004, 195, zwanej dalej „OLW”) transponuje art. 4 pkt 6 i art. 5 pkt 3 decyzji ramowej 2002/584 do niderlandzkiego porządku prawnego.

20 *Artykuł 6 ust. 1–3 OLW dotyczy obywateli niderlandzkich. Podczas gdy art. 6 ust. 1 transponuje art. 5 ust. 3 wspomnianej decyzji ramowej, art. 6 ust. 2 i 3 transponuje art. 4 pkt 6 tej decyzji ramowej. Zgodnie z tymi dwoma ustępami:*

„2. Nie zezwala się na przekazanie obywatela Niderlandów, jeżeli przekazanie ma nastąpić w celu odbycia kary pozbawienia wolności, która została wymierzona prawomocnym wyrokiem.

3. W przypadku odmowy przekazania opartej wyłącznie na przepisie ust. 2, prokurator zawiadamia organ sądowy wydający nakaz, że jest gotów wykonać wyrok zgodnie z procedurą przewidzianą w art. 11 konwencji z dnia 21 marca 1983 r. o przekazywaniu osób skazanych lub na podstawie innej mającej zastosowanie konwencji”.

21 *Artykuł 6 ust. 5 OLW, który dotyczy osób niebędących obywatelami niderlandzkimi bez względu na to, czy są obywatelami państwa członkowskiego, czy państwa trzeciego, stanowi:*

„Ustępy 1–4 stosuje się również wobec cudzoziemca posiadającego zezwolenie na pobyt na czas nieokreślony, jeżeli może być on ścigany na terenie Niderlandów za czyny, które stanowią podstawę wydania europejskiego nakazu aresztowania, o ile oczekiwać można, że nie straci on prawa pobytu na terenie Niderlandów wskutek kary lub środka, który miałyby być wymierzone po przekazaniu”.

2. Stan faktyczny sprawy

D. Wolzenburg został skazany w 2002 r. w Niemczech na dwie kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania za przestępstwa polegające na wwiezieniu marihuany na terytorium Niemiec. W 2003 r. zostały one połączone w ramach wyroku łącznego w jedną karę 1 roku i 9 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono. Ze względu na naruszenie warunków zawieszenia wykonania kary, w lipcu 2005 r. sąd niemiecki zarządził wykonanie tej kary i w tym celu w dniu 13 lipca 2006 r. wydał wobec D. Wolzenburga europejski nakaz aresztowania.

Skazany przybył do Niderlandów w 2005 r. Dnia 1 sierpnia 2006 r. został on zatrzymany i następnie tymczasowo aresztowany w Niderlandach na podstawie wpisu w systemie informacji Schengen (SIS), który niemiecki organ sądowy zamieścił dnia 17 lipca 2006 r.

Dnia 3 sierpnia 2006 r. niemiecki organ sądowy przesłał do Niderlandów europejski nakaz aresztowania wydany dnia 13 lipca 2006 r.

We wrześniu 2006 r. skazany zwrócił się do niderlandzkiego urzędu ds. imigracji i neutralizacji z wnioskiem o zarejestrowanie go jako obywatela Unii Europejskiej. Jak ustalono w toku procedury krajowej, skazany pracował w Niderlandach najemnie od ostatniego kwartału 2005 r.

D. Wolzenburg nie wyraził zgody na przekazanie go do Niemiec w celu wykonania kary. Sąd orzekający w przedmiocie wykonania europejskiego nakazu aresztowania ustalił, że czyny, za które został on skazany w Niemczech są przestępstwami według prawa niderlandzkiego, niemniej jednak w przypadku skazania za nie w Niderlandach, D. Wolzenburg nie utraciłby prawa pobytu w tym państwie. Sąd Niderlandzki stwierdził, że z powodu braku spełnienia wymogu pięcioletniego nieprzerwanego pobytu w Niderlandach w stosunku do D. Wolzenburga nie zachodzi fakultatywna przesłanka odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania, jaką zawarto w prawie krajowym wdrażającym decyzję ramową w sprawie ENA. Niemniej jednak sąd ten powziął wątpliwość, czy prawo krajowe jest w tym względzie zgodne z prawem wspólnotowym i z samą decyzją ramową.

W związku z tym sąd niderlandzki postanowił zwrócić się do ETS z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„1) Czy do osób, które przebywają lub mają swoje miejsce zamieszkania w państwie członkowskim wykonania nakazu w rozumieniu art. 4 pkt 6 decyzji ramowej [2002/584], należy zaliczyć osoby, które nie posiadają obywatelstwa państwa członkowskiego wykonania nakazu, lecz mają obywatelstwo innego państwa członkowskiego i na podstawie art. 18 ust. 1 WE przebywają legalnie w państwie członkowskim wykonania nakazu – niezależnie od okresu tego legalnego pobytu?

2) a) W przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie pierwsze: czy pojęcia wymienione w pytaniu pierwszym należy interpretować w ten sposób, że odnoszą się one do osób, które nie posiadają obywatelstwa państwa członkowskiego wykonania nakazu, lecz mają obywatelstwo innego państwa członkowskiego i które przed ich aresztowaniem na podstawie europejskiego nakazu aresztowania przebywały legalnie zgodnie z art. 18 ust. 1 WE co najmniej przez określony czas w państwie członkowskim wykonania nakazu?

b) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie 2.a.: jakie wymogi mogą być stawiane wobec okresu legalnego pobytu?

3) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie 2.a.: czy państwo członkowskie wykonania nakazu może – poza wymogiem odnoszącym się do okresu legalnego pobytu – stawiać dodatkowe wymogi administracyjne, takie jak posiadanie zezwolenia na pobyt na czas nieokreślony?

4) Czy środek krajowy określający przesłanki, w których organ sądowy państwa członkowskiego wykonania nakazu może odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania mającego na celu wykonanie kary pozbawienia wolności, jest objęty (przedmiotowym) zakresem stosowania traktatu WE?

5) Zważywszy

– że art. 6 ust. 2 i 5 OLW zawiera uregulowanie, które stawia na równi z obywatelami niderlandzkimi osoby, które nie posiadają obywatelstwa niderlandzkiego, lecz które mają zezwolenie na pobyt na terytorium niderlandzkim na czas nieokreślony,

oraz

– że w przypadku tej grupy osób uregulowanie to prowadzi do tego, iż należy odmówić przekazania, gdy europejski nakaz aresztowania dotyczy wykonania nieodwołalnej kary pozbawienia wolności,

przepisy art. 6 ust. 2 i 5 OLW skutkują dyskryminacją zakazaną przez art. 12 WE, gdyż wspomniane postawienie na równi nie obowiązuje w odniesieniu do obywateli innych państw członkowskich, którym przysługuje prawo pobytu na podstawie art. 18 ust. 1 WE, którzy nie utracą tego prawa pobytu na skutek nałożonej na nich nieodwołalnej kary pozbawienia wolności, ale którzy nie dysponują niderlandzkim zezwoleniem na pobyt na czas nieokreślony?”.

3. Odpowiedź ETS na pytanie prejudycjalne

ETS postanowił udzielić odpowiedzi na zadane pytania w innej kolejności niż wskazana przez sąd krajowy. Najpierw odpowiedział na pytanie 4, potem 3, 5, by zakończyć odpowiedzią na pytanie 1 i 2.

3.1. Odpowiedź ETS na pytanie 4:

„42 Przedkładając pytanie czwarte [...] sąd krajowy w istocie dąży do ustalenia, czy obywatel państwa członkowskiego, który legalnie przebywa w innym państwie członkowskim, ma prawo powołać się na art. 12 akapit pierwszy WE przeciwko przepisom krajowym, takim jak OLW, ustalającymi przesłanki, na podstawie których właściwy organ sądowy może odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego w celu wykonania kary pozbawienia wolności.

43 W tym względzie należy stwierdzić, że o ile art. 12 akapit pierwszy WE zabrania – w zakresie stosowania traktatu WE i bez uszczerbku dla zawartych w nim przepisów szczególnych – stosowania jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na przynależność państwową, decyzja ramowa 2002/584 została przyjęta na podstawie traktatu UE, a nie na podstawie traktatu WE.

44 Jednakże z powyższego stwierdzenia nie można wywodzić, że przepisy krajowe przyjęte przez państwo członkowskie w celu transponowania aktu przyjętego na mocy traktatu UE nie są objęte kontrolą legalności w odniesieniu do prawa wspólnotowego.

45 Państwa członkowskie nie mogą bowiem w ramach wdrażania decyzji ramowej naruszać prawa wspólnotowego, w szczególności postanowień traktatu WE dotyczących przyznanej wszystkim obywatelom Unii swobody przemieszczania się i przebywania na terytorium państw członkowskich.

46 W tym konkretnym przypadku należy stwierdzić, że sytuacja osoby takiej jak D. Wolzenburg wchodzi w zakres prawa obywateli Unii do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium państw członkowskich, a tym samym wchodzi w zakres stosowania traktatu WE. Osiedlając się w Niderlandach, zainteresowany skorzystał z prawa przyznanego przez art. 18 ust. 1 WE każdemu obywatelowi Unii do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium państwa członkowskiego innego aniżeli to, którego jest obywatelem.

47 Z tego względu na pytanie czwarte należy odpowiedzieć, że obywatel państwa członkowskiego, który legalnie przebywa w innym państwie członkowskim, ma prawo po-

wołać się na art. 12 akapit pierwszy WE przeciwko przepisom krajowym, takim jak OLW, ustalającym przesłanki, na podstawie których właściwy organ sądowy może odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego w celu wykonania kary pozbawienia wolności.”

3.2. Odpowiedź ETS na pytanie 3:

Trybunał postanowił dokonać rekonstrukcji trzeciego pytania zadanego przez sąd krajowy. ETS uznał, że sądowi krajowemu chodziło o ustalenie, czy art. 4 pkt 6 decyzji ramowej w sprawie ENA należy interpretować w ten sposób, że wykonujące nakaz państwo członkowskie może – poza wymogiem odnoszącym się do okresu pobytu w tym państwie członkowskim – uzależniać zastosowanie fakultatywnej podstawy odmowy wykonania ENA, o której mowa w tym przepisie, od dodatkowych wymogów administracyjnych, takich jak posiadanie zezwolenia na pobyt na czas nieokreślony. Odpowiadając na to pytanie ETS stwierdził:

49 [...] art. 16 ust. 1 dyrektywy 2004/38 wyraźnie przewiduje, że obywatel Unii, który legalnie zamieszkuje w przyjmującym państwie członkowskim przez nieprzerwany okres pięciu lat, ma prawo stałego pobytu w tym państwie.

50 Artykuł 19 wspomnianej dyrektywy nie wymaga, aby obywatele Unii, którzy uzyskali prawo stałego pobytu na terytorium innego państwa członkowskiego na mocy art. 16 tejże dyrektywy, posiadali zezwolenie na pobyt na czas nieokreślony.

51 Wspomniane przepisy przewidują w odniesieniu do obywateli Unii, którzy legalnie zamieszkiwali w innym państwie członkowskim przez nieprzerwany okres pięciu lat, tylko wydanie na ich wniosek dokumentu poświadczającego ich stały pobyt, nie wprowadzając wymogu dokonania takiej formalności. Taki dokument ma wyłącznie charakter deklaratoryjny i dowodowy, ale nie może mieć charakteru konstytucyjnego (zob. podobnie wyrok z dnia 12 maja 1998 r. w sprawie C-85/96 Martínez Sala, Rec. s. I-2691, pkt 53).

52 Wynika z tego, że dodatkowy wymóg administracyjny, taki jak zezwolenie na pobyt na czas nieokreślony [...] nie może, gdy chodzi o obywatela Unii, stanowić wstępnej przesłanki zastosowania powodu fakultatywnej odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania ujętego w art. 4 pkt 6 decyzji ramowej 2002/584.”

53 Z tego względu należy odpowiedzieć na pytanie trzecie, iż art. 4 pkt 6 decyzji ramowej 2002/584 należy interpretować w ten sposób, że gdy chodzi o obywatela Unii, wykonujące nakaz państwo członkowskie nie może – poza wymogiem odnoszącym się do okresu pobytu w tym państwie – uzależniać zastosowania powodu fakultatywnej odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania, o którym mowa w tym przepisie, od dodatkowych wymogów administracyjnych, takich jak posiadanie zezwolenia na pobyt na czas nieokreślony.

3.3. Odpowiedź ETS na pytanie 5:

Zdaniem ETS w pytaniu 5 sądowi krajowemu chodziło o ustalenie, czy art. 12 akapit pierwszy Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (TWE) należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisom wykonującego nakaz państwa członkowskiego, które wymagają, by właściwy organ sądowy tego państwa odmówił wykonania ENA wydanego przeciwko jego obywatelowi, jeżeli taka odmowa, gdy chodzi o obywatela innego państwa członkowskiego mającego prawo pobytu na podstawie art. 18 ust. 1 TWE,

jest uzależniona od przesłanki legalnego zamieszkiwania przez osobę, której dotyczy wnioski, przez nieprzerwany okres pięciu lat we wspomnianym, wykonującym nakaz państwie członkowskim.

ETS uznał, że w celu odpowiedzi na to pytanie, należy najpierw poczynić kilka uwag ogólnych o charakterze mechanizmu przekazywania, osób ustanowionego decyzją ramową w sprawie ENA i stwierdził co następuje:

56 [...] z art. 1 ust. 1 i 2 wspomnianej decyzji ramowej, a także jej motywów 5 i 7 wynika, że jej celem jest zastąpienie systemu wielostronnej ekstradycji między państwami członkowskimi systemem przekazywania między organami sądowymi osób skazanych bądź podejrzanych w celu wykonania wyroku lub ścigania, przy czym ten drugi system jest oparty na zasadzie wzajemnego uznawania (zob. wyrok z dnia 17 lipca 2008 r. w sprawie C-66/08 Kozłowski, Zb.Orz. s. I-6041, pkt 31).

57 Zasada wzajemnego uznawania, która leży u podstaw systematyki decyzji ramowej 2002/584, implikuje [...], że państwa członkowskie są zasadniczo zobowiązane do uwzględnienia europejskiego nakazu aresztowania. W istocie oprócz przypadków obligatoryjnej odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania przewidzianych w art. 3 tejże decyzji ramowej państwa członkowskie mogą odmówić wykonania tego nakazu wyłącznie w przypadkach wymienionych w art. 4 tejże decyzji ramowej (zob. wyrok z dnia 1 grudnia 2008 r. w sprawie C-388/08 PPU Leymann i Pustovarov, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze, pkt 51).

58 Wynika z tego, że gdy ustawodawca krajowy, korzystając z możliwości określonych w art. 4 wspomnianej decyzji ramowej, decyduje się na ograniczenie sytuacji, w których jego organ sądowy wykonujący nakaz może odmówić przekazania osoby objętej wnioskiem, to wyłącznie wzmacnia system przekazywania wprowadzony przez tę decyzję ramową na rzecz przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. [...]

61 Państwa członkowskie dysponują w ramach transponowania art. 4 decyzji ramowej 2002/584, a w szczególności art. 4 pkt 6, do którego odnosi się postanowienie odsyłające, w sposób nieunikniony pewnym zakresem uznania.

62 W tym względzie należy podkreślić, że o ile powód fakultatywnej odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania, o którym mowa w art. 4 pkt 6 decyzji ramowej 2002/584, ma – tak jak art. 5 pkt 3 tej decyzji ramowej – przede wszystkim na celu umożliwienie przypisania szczególnej wagi zwiększeniu szans ponownej integracji społecznej osoby ściganej po wykonaniu kary, na którą była skazana (zob. ww. wyrok w sprawie Kozłowski, pkt 45), taki cel – bez względu na to, jak ważny – nie może wykluczać, by państwa członkowskie podczas transponowania tej decyzji ramowej ograniczyły w sposób zgodny z podstawową zasadą wymienioną w art. 1 ust. 2 tej decyzji ramowej sytuacje, w których powinna istnieć możliwość odmowy przekazania osoby objętej zakresem stosowania wspomnianego art. 4 ust. 6.

63 Jeśli chodzi następnie o to, czy przesłanka zamieszkiwania przez nieprzerwany okres pięciu lat, taka jak przewidziana w przepisach krajowych rozpatrywanych w postępowaniu przed sądem krajowym, jest sprzeczna z zasadą niedyskryminacji ze względu na przynależność państwową, należy przypomnieć, że zasada ta wymaga, by porównywalne sytuacje nie były traktowane w sposób odmienny, a sytuacje odmienne nie były traktowane w sposób identyczny, chyba że jest to obiektywnie uzasadnione (zob. w szczególności

wyrok z dnia 3 maja 2007 r. w sprawie C-303/05 *Advocaten voor de Wereld*, Zb.Orz. s. I-3633, pkt 56).

64 Z postanowienia odsyłającego wynika, że dla celów odbycia kary pozbawienia wolności, która została wymierzona prawomocnym wyrokiem, odmawia się przekazania obywateli niderlandzkich organowi sądowemu wydającemu nakaz, podczas gdy w przypadku obywateli państw członkowskich innych niż Królestwa Niderlandów taka odmowa jest uzależniona od przesłanki wymagającej, by obywatele ci zamieszkiwali legalnie przez nieprzerwany okres pięciu lat w Niderlandach. Należy zatem zbadać, czy różnicowane traktowanie obywateli innych państw członkowskich jest obiektywnie uzasadnione. [...]

67 Należy podkreślić, [...] że powód fakultatywnej odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania, o którym mowa w art. 4 pkt 6 decyzji ramowej 2002/584, ma przede wszystkim na celu umożliwienie przypisania szczególnej wagi zwiększeniu szans ponownej integracji społecznej osoby ściganej po wykonaniu kary, na którą była skazana. Wykonujące nakaz państwo członkowskie ma zatem prawo realizować taki cel tylko wobec osób, które wykazały pewien stopień integracji ze społeczeństwem danego państwa członkowskiego.

68 W niniejszym przypadku jedyna przesłanka przynależności państwowej w przypadku własnych obywateli, z jednej strony, i przesłanka pobytu przez nieprzerwany okres pięciu lat w przypadku obywateli innych państw członkowskich, z drugiej strony, mogą być uważane za umożliwiające zagwarantowanie, by osoba, której dotyczy wniosek, była wystarczająco zintegrowana z wykonującym nakaz państwem członkowskim. Natomiast obywatel wspólnotowy, który nie posiada obywatelstwa wykonującego nakaz państwa członkowskiego i nie przebywał w tym państwie przez określony okres w sposób nieprzerwany, wykazuje ogólnie więcej więzów ze swoim państwem członkowskim pochodzenia niż ze społeczeństwem wykonującego nakaz państwa członkowskiego.

69 Uzasadnienie na gruncie prawa wspólnotowego różnicowanego traktowania przewidzianego przez ustawodawstwo niderlandzkie wymaga jeszcze, by było ono proporcjonalne do słusznego celu, do którego zmierza prawo krajowe. Nie może ono wykraczać poza to, co jest konieczne dla realizacji tego celu (zob. w szczególności wyrok z dnia 18 listopada 2008 r. w sprawie C-158/07 *Förster*, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze, pkt 53).

70 W tym względzie można uważać, że zasada, zgodnie z którą europejski nakaz aresztowania nie jest wykonywany wobec własnego obywatela, nie wydaje się przesadna. Taki obywatel wykazuje bowiem ze swoim państwem członkowskim pochodzenia więź umożliwiającą zagwarantowanie jego reintegracji społecznej po odbyciu tam kary, na którą został skazany. Ponadto przesłanka pobytu przez nieprzerwany okres pięciu lat dla obywateli innych państw członkowskich także nie może zostać uznana za przesadną, biorąc pod uwagę w szczególności wymogi dotyczące spełnienia wymagania w zakresie integracji osób niebędących obywatelami w wykonującym nakaz państwie członkowskim. [...]

74 W świetle powyższych rozważań należy odpowiedzieć na pytanie piąte, że art. 12 akapit pierwszy WE należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie przepisom wykonującego nakaz państwa członkowskiego, na mocy których właściwy organ sądowy tego państwa odmawia wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego przeciwko jego obywatelowi w celu wykonania kary pozbawienia wolności, jeżeli taka odmowa, gdy chodzi o obywatela innego państwa członkowskiego mającego prawo

pobytu na podstawie art. 18 ust. 1 WE, jest uzależniona od przesłanki legalnego zamieszkiwania przez osobę, której dotyczy wnioski, przez nieprzerwany okres pięciu lat we wspomnianym wykonującym nakaz państwie członkowskim.”

3.4. Odpowiedź ETS na pytania 1 i 2:

„75 Przedkładając pytania pierwsze i drugie, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd krajowy w istocie dąży do ustalenia, jaka musi być długość okresu pobytu w wykonującym nakaz państwie członkowskim obywateli innego państwa członkowskiego, których dotyczy europejski nakaz aresztowania, by mogli oni zostać objęci zakresem art. 4 pkt 6 decyzji ramowej 2002/584.

76 Należy przypomnieć, że w razie gdy państwo członkowskie transponowało wspomniany art. 4 pkt 6, jednak bez ustalania szczególnych warunków dotyczących stosowania tego przepisu, do organu sądowego wykonującego nakaz należy przeprowadzenie całościowej oceny mającej na celu w pierwszej kolejności ustalenie, czy danej osoby dotyczy wspomniany przepis. Pojedyncza okoliczność cechująca osobę, której dotyczy wnioski – taka jak długość pobytu tej osoby w danym państwie członkowskim – nie może co do zasady mieć jako jedyna decydującego znaczenia (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Kozłowski, pkt 49).

77 W odniesieniu do sprawy przed sądem krajowym, w której bezsporne jest, że europejski nakaz aresztowania nie zostanie wykonany tylko wtedy, gdy osoba objęta wnioskiem, będąca obywatelem innego państwa członkowskiego, zamieszkiwała od co najmniej pięciu lat w wykonującym nakaz państwie członkowskim, odpowiadanie na wspomniane pytania nie jest już uzasadnione z tego względu, że podstawą wymogu określonego okresu pobytu jest skorzystanie przez dane państwo członkowskie z zakresu uznania przyznanego na mocy art. 4 pkt 6 decyzji ramowej 2002/584 i wymóg ten należy go uznać za zgodny z art. 12 WE.

78 W tym względzie z odpowiedzi na pytanie piąte wynika, że art. 12 nie stoi na przeszkodzie przesłance określonej przez prawo wewnętrzne wykonującego nakaz państwa członkowskiego, na mocy której osoby objęte wnioskiem, będące obywatelami innych państw członkowskich, muszą zamieszkiwać przez okres pięciu lat w tym pierwszym państwie członkowskim, by właściwy organ wykonujący nakaz tego państwa odmówił ich przekazania na podstawie art. 4 pkt 6 wspomnianej decyzji ramowej.

79 W tych okolicznościach dwa pierwsze pytania nie wymagają odpowiedzi.”

W świetle poczynionych rozważań, ETS postanowił udzielić następujących odpowiedzi na pytania sądu krajowego:

- 1) Obywatel państwa członkowskiego, który legalnie przebywa w innym państwie członkowskim, ma prawo powołać się na art. 12 akapit pierwszy WE przeciwko przepisom krajowym, takim jak *Overleveringswet* (ustawa o przekazywaniu osób) z dnia 29 kwietnia 2004 r., ustalającym przesłanki, na podstawie których właściwy organ sądowy może odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego w celu wykonania kary pozbawienia wolności.
- 2) Artykuł 4 pkt 6 decyzji ramowej Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania

osób między państwami członkowskimi należy interpretować w ten sposób, że gdy chodzi o obywatela Unii, wykonujące nakaz państwo członkowskie nie może – poza wymogiem odnoszącym się do okresu pobytu w tym państwie – uzależniać zastosowania powodu fakultatywnej odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania, o którym mowa w tym przepisie, od dodatkowych wymogów administracyjnych, takich jak posiadanie zezwolenia na pobyt na czas nieokreślony.

- 3) *Artykuł 12 akapit pierwszy WE należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie przepisom wykonującego nakaz państwa członkowskiego, na mocy których właściwy organ sądowy tego państwa odmawia wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego przeciwko jego obywatelowi w celu wykonania kary pozbawienia wolności, jeżeli taka odmowa, gdy chodzi o obywatela innego państwa członkowskiego mającego prawo pobytu na podstawie art. 18 ust. 1 WE, jest uzależniona od przesłanki legalnego zamieszkiwania przez osobę, której dotyczy wnioski, przez nieprzerwany okres pięciu lat we wspomnianym wykonującym nakaz państwie członkowskim.*

Sprawa C-344/08 – wyrok ETS z dnia 16 lipca 2009 r. w sprawie pytania prejudycjalnego skierowanego przez Sąd Rejonowy w Kościanie, w toku postępowania karnego przeciwko Tomaszowi Rubachowi (**kluczowe zagadnienia**: ciężar dowodu, domniemanie niewinności, pytanie prejudycjalne, dowód zgodnego z prawem pozyskania okazów gatunków dzikiej fauny i flory).

1. Prawo mające zastosowanie w sprawie

1.1. Prawo wspólnotowe

Artykuł 8 rozporządzenia nr 338/97 stanowi:

„Przepisy odnoszące się do kontroli działalności handlowej”

1. Zakazane jest kupno, oferowanie kupna, pozyskiwanie do celów handlowych, wystawianie na widok publiczny do celów handlowych, wykorzystywanie dla zysku, sprzedaż, przechowywanie w celu sprzedaży, oferowanie do sprzedaży lub transportu w celu sprzedaży okazów gatunków wymienionych w załączniku A.

[...]

5. Zakazy określone w ust. 1 mają również zastosowanie do okazów gatunków wymienionych w załączniku B, z wyjątkiem przypadków, w których można udowodnić w sposób zadowalający właściwy organ danego państwa członkowskiego, że takie gatunki zostały pozyskane, a jeśli pochodzą spoza Wspólnoty, że zostały wprowadzone na ten obszar zgodnie z prawodawstwem obowiązującym w zakresie ochrony dzikiej fauny i flory.”

Artykuł 16 tego rozporządzenia stanowi:

„Sankcje

1. Państwa członkowskie podejmą stosowne środki zapewniające nałożenie sankcji, przynajmniej w przypadku następujących naruszeń niniejszego rozporządzenia:

a) wprowadzenia do Wspólnoty lub wywozu albo powrotnego wywozu ze Wspólnoty okazów bez odpowiedniego zezwolenia lub świadectwa lub też na podstawie fałszywego, sfalszowanego lub nieważnego zezwolenia lub świadectwa lub dokumentu, w którym dokonano zmian bez upoważnienia organu wydającego;

b) niespełnienia warunków określonych w zezwoleniu lub świadectwie wydanym zgodnie z niniejszym rozporządzeniem;

[...]

j) kupna, oferowania kupna, pozyskiwania do celów handlowych, wystawiania na widok publiczny do celów handlowych, wykorzystywania dla zysku, sprzedaży, przechowywania w celu sprzedaży, oferowania do sprzedaży lub transportu w celu sprzedaży okazów gatunków z naruszeniem art. 8;

[...]

2. Środki określone w ust. 1 odpowiadają charakterowi i powadze naruszenia oraz uwzględniają przepisy dotyczące zatrzymania oraz, gdy to stosowne, konfiskaty okazów.

[...]

Załącznik B do rozporządzenia nr 338/97 wymienia pająki z rodzaju *Brachypelma*.

1.2. Prawo krajowe

W sprawie znalazła zastosowanie ustawa z dnia 16 kwietnia 2006 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880, zwana dalej „ustawą o ochronie przyrody”), która przejmuje postanowienia CITES (Konwencji o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem) i rozporządzenia wspólnotowego w tej dziedzinie.

Art. 61 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody stanowi:

„1. Przewożenie przez granicę państwa roślin i zwierząt należących do gatunków podlegających ograniczeniom na podstawie przepisów prawa Unii Europejskiej, a także ich rozpoznawalnych części i produktów pochodnych, wymaga uzyskania zezwolenia ministra właściwego do spraw środowiska, z zastrzeżeniem ust. 2”.

Art. 64 tej ustawy przewiduje:

„1. Posiadacz zwierząt, o których mowa w art. 61 ust. 1, zaliczonych do płazów, gadów, ptaków lub ssaków, a także prowadzący ich hodowlę, jest obowiązany do pisemnego zgłoszenia ich do rejestru.

2. Obowiązek zgłoszenia do rejestru, o którym mowa w ust. 1, nie dotyczy:

1) ogrodów zoologicznych;

2) podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w zakresie handlu zwierzętami, o których mowa w art. 61 ust. 1;

3) czasowego przetrzymywania zwierząt w celu leczenia i rehabilitacji.

3. Rejestr, o którym mowa w ust. 1, prowadzi starosta właściwy ze względu na miejsce przetrzymywania zwierząt lub prowadzenia ich hodowli.

[...]

5. Obowiązek zgłoszenia do rejestru lub wykreślenia z rejestru powstaje z dniem nabycia lub zbycia, wwozu do kraju lub wywozu za granicę państwa, wejścia w posiadanie zwierzęcia, jego utraty lub śmierci. Wniosek o dokonanie wpisu lub wykreślenia z rejestru powinien być złożony właściwemu staroście w terminie 14 dni od dnia powstania tego obowiązku.

[...]

8. Wpisanie do rejestru starosta potwierdza wydaniem zaświadczenia.

9. Podmioty, o których mowa w ust. 2 pkt 2, są obowiązane do posiadania i przekazania wraz ze sprzedawanym zwierzęciem oryginału lub kopii dokumentu, o którym mowa w ust. 4 pkt 11. Kopia ta powinna być, przez podmiot sprzedający zwierzę, zaopatrzona w numer nadawany według numeracji ciągłej, datę wystawienia, pieczęć i podpis osoby sprzedającej, informację o liczbie zwierząt, dla których została wystawiona, a jeżeli kopiowany dokument dotyczy więcej niż jednego gatunku, także o ich przynależności gatunkowej.

[...]”.

Art. 128 wspomnianej ustawy stanowi:

„Kto: [...]

2) narusza przepisy prawa Unii Europejskiej dotyczące ochrony gatunków dziko żyjących zwierząt i roślin w zakresie regulacji obrotu nimi poprzez:

[...]

d) oferowanie zbycia lub nabycia, nabywanie lub pozyskiwanie, używanie lub wystawianie publicznie w celach zarobkowych, zbywanie, przetrzymywanie lub przewożenie w celu zbycia okazów określonych gatunków roślin lub zwierząt,

[...]

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”.

2. Stan faktyczny sprawy

T. Rubach nabył na giełdach terrarystycznych egzotyczne pająki z gatunku *Brachypelma Albopilosum*, które należą do gatunku zwierząt wymienionych w załączniku B do rozporządzenia nr 338/97. T. Rubach rozpoczął rozmnażanie tych pająków w niewoli i oferował je do sprzedaży za pośrednictwem aukcji w Internecie w okresie od lutego do października 2006 r. W związku z tą działalnością przeciwko T. Rubachowi toczyło się postępowanie karne o 46 przestępstw z art. 128 ust. 2 pkt d) ustawy o ochronie przyrody.

Wyrokiem z dnia 26 października 2007 r. Sąd Rejonowy w Kościanie uniewinnił oskarżonego od zarzucanych mu czynów, uznając, że zachowanie oskarżonego nie realizowało znamion czynu zabronionego zarzucanego mu w akcie oskarżenia. Po rozpoznaniu apelacji prokuratora od tego wyroku, Sąd Okręgowy w Poznaniu uchylił w całości zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Sąd Okręgowy stwierdził, że oskarżony może uwolnić się od odpowiedzialności karnej tylko przez dowiedzenie źródła pochodzenia tych zwierząt, przedkładając zaświadczenie o dokonaniu ich zgłoszenia do rejestru na podstawie art. 64 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody albo przedstawiając informacje pozwalające na odtworzenie źródła pochodzenia tych zwierząt i jednoznaczne ustalenie podmiotu bądź podmiotów wcześniej je posiadających lub prowadzących ich hodowlę.

Sąd Rejonowy w Kościanie ponownie rozpoznający sprawę po przekazaniu, związany za-
leceniami sądu odwoławczego, zasięgnął informacji w Starostwie Powiatowym w Kościa-
nie co do tego, czy oskarżony dokonał zgłoszenia pajaków do rejestru. Organ ten odpo-
wiedział, że oskarżony nie mógł zarejestrować okazów, ponieważ jako pajęczaki nie pod-
legały one rejestracji. Okoliczność ta została potwierdzona również przez rząd polski w
toku procedury prejudycjalnej.

W rezultacie Sąd Rejonowy ustalił, że zgodnie ze stanowiskiem Sądu Okręgowego, oskar-
żony może uwolnić się od odpowiedzialności karnej albo przez wylegitymowanie się do-
kumentem, którego w myśl prawa krajowego nie musi uzyskać, albo dzięki posiadaniu
szczegółowej wiedzy na temat pochodzenia danych zwierząt. W tych okolicznościach Sąd
Rejonowy powziął wątpliwość co do wykładni rozporządzenia nr 338/97 w kontekście
obowiązków dowodowych oskarżonego i postanowił zwrócić się do ETS z następującym
pytaniem prejudycjalnym:

**„W jaki sposób w myśl prawa wspólnotowego posiadacz zwierząt wymienionych w
załączniku B do rozporządzenia nr 338/97 (a niebędących płazami, gadami, ptakami
ani ssakami) może udowodnić w rozumieniu art. 8 ust. 5 wspomnianego rozporzą-
dzenia i w świetle domniemania niewinności, że jego okazy zostały pozyskane [...]
zgodnie z prawodawstwem obowiązującym w zakresie dzikiej fauny i flory [...]?”**

3. Odpowiedź ETS na pytanie prejudycjalne

ETS ustalił, że zadając ww. pytanie sąd polski zmierza do ustalenia dwóch kwestii: 1). te-
go, jakie środki dowodowe są, w świetle art. 8 ust. 5 rozporządzenia nr 338/97, dopusz-
czalne w postępowaniu karnym w sprawie czynów, których dopuszczono się w związku z
okazami gatunków zwierząt takich jak te, będące przedmiotem sprawy przed sądem kra-
jowym oraz 2) tego, w jaki sposób dokonać słusznego rozłożenia ciężaru dowodu w za-
kresie ustalenia zgodnego z prawem pozyskania takich okazów.

Udzielając odpowiedzi na tak postawione pytanie, ETS stwierdził:

26 [...] handlowe wykorzystanie okazów gatunków wymienionych w załączniku B do
rozporządzenia nr 338/97 jest dozwolone pod warunkiem spełnienia przesłanek
określonych w art. 8 ust. 5 tego rozporządzenia (wyrok z dnia 23 października 2001
r. w sprawie C-510/99 Tridon, Rec. s. I-7777, pkt 44). Przewidziany w art. 8 wspo-
mnianego rozporządzenia zakaz sprzedaży nie ma bowiem zastosowania, jeżeli
można udowodnić w sposób zadowalający właściwy organ danego państwa człon-
kowskiego, że takie gatunki zostały pozyskane, a jeśli pochodzą spoza Wspólnoty –
że zostały wprowadzone na ten obszar zgodnie z prawodawstwem obowiązującym w
zakresie ochrony dzikiej fauny i flory.

27 W świetle tych przepisów trzeba zatem stwierdzić, że rozporządzenie nr 338/97 nie
precyzuje środków dowodowych, jakich należy użyć w celu dowiedzenia zgodnego z
prawem nabycia okazów gatunków wymienionych w załączniku B do tego rozporzą-
dzenia, [...] zwłaszcza jeżeli okazy te zostały wyhodowane w niewoli na terytorium
wspólnotowym. Kwestię ustalenia środków dowodowych, które pozwolą na dowie-
dzenie spełnienia wspomnianych wymogów, należy w związku z tym pozostawić wła-
ściwym organom państwa członkowskiego. Środki te obejmują zezwolenia lub świa-
dectwa przewidziane wspomnianym rozporządzeniem, jak też wszelkie inne doku-
menty, które zostaną uznane za stosowne przez właściwe organy krajowe.

- 28 *W tym zakresie należy przypomnieć, że wobec braku wspólnotowego uregulowania pojęcia dowodu wszelkie środki dowodowe, na które w tego rodzaju postępowaniach zezwala prawo procesowe państw członkowskich, są co do zasady dopuszczalne. W konsekwencji, w sytuacji takiej jak rozpatrywana w postępowaniu przed sądem krajowym, to do organów krajowych należy ustalenie, na określonych w ich prawie krajowym zasadach znajdujących zastosowanie w zakresie przeprowadzenia dowodu, czy w konkretnym zawisłym przed nim postępowaniu oraz w świetle zaistniałych okoliczności należy uznać za dowiedzione, że wymogi określone w art. 8 ust. 5 rozporządzenia nr 338/97 zostały spełnione (zob. podobnie wyrok z dnia 23 marca 2000 r. w sprawach połączonych C-310/98 i C-406/98 Met-Trans i Sagpol, Rec. s. I-1797, pkt 29, 30).*
- 29 *Na pytanie sądu krajowego należy zatem odpowiedzieć, że rozporządzenie nr 338/97 nie zawiera ograniczenia środków dowodowych, których użycie może być pomocne w ustaleniu zgodnego z prawem pozyskania okazów gatunków wymienionych w załączniku B do tego rozporządzenia, oraz że wszelkie środki dowodowe, na które w tego rodzaju postępowaniach zezwala prawo procesowe danego państwa członkowskiego, są co do zasady dopuszczalne do celów orzekania w przedmiocie zgodności z prawem pozyskania takich okazów.*
- 30 *Jeżeli chodzi następnie o rozłożenie ciężaru dowodu w zakresie ustalenia zgodnego z prawem pozyskania okazów gatunków zwierząt wymienionych w załączniku B do rozporządzenia nr 338/97 w świetle zasady domniemania niewinności, należy przypomnieć, że domniemanie niewinności, tak jak zostało ono określone w szczególności w art. 6 ust. 2 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r., stanowi część praw podstawowych, chronionych – zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału, dodatkowo potwierdzonym przez preambułę Jednolitego aktu europejskiego i art. 6 ust. 2 UE – we wspólnotowym porządku prawnym (zob. w szczególności wyroki z dnia 8 lipca 1999 r.: w sprawie C-199/92 P Hüls przeciwko Komisji, Rec. s. I-4287, pkt 149; w sprawie C-235/92 P Montecatini przeciwko Komisji, Rec. s. I-4539, pkt 175).*
- 31 *Domniemanie niewinności ma na celu zagwarantowanie każdej osobie, że nie będzie wskazana ani traktowana jako winna czynu zabronionego, zanim jej wina nie zostanie dowiedziona przed sądem (zob. wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 28 października 2004 r. w sprawie Y.B. i in. przeciwko Turcji, sygn. 48173/99 i 48319/99, § 43).*
- 32 *Należy podkreślić, że wdrożenie systemu ochrony ustanowionego dla okazów gatunków wymienionych w załącznikach A i B do rozporządzenia nr 338/97 w żaden sposób nie wpływa na ogólny ciężący na oskarżycielu obowiązek dowiedzenia w ramach postępowania karnego, że oskarżony wykorzystywał do celów handlowych okazy gatunków wymienionych w załączniku B do rozporządzenia nr 338/97, chronionych zgodnie z obowiązującym prawodawstwem.*
- 33 *Niezależnie od wszystkiego oskarżonemu przysługuje prawo do obrony w postępowaniu karnym w drodze przedłożenia dowodu, w zgodzie z postanowieniami art. 8 ust. 5 rozporządzenia nr 338/97, że w posiadanie rzeczonych okazów wszedł on zgodnie z prawem, spełniając wymogi określone we wspomnianym przepisie, oraz prawo skorzystania w tym celu z wszelkich środków dowodowych, na które zezwala właściwe prawo procesowe.*

Mając na względzie powyższą argumentację, ETS postanowił udzielić następującej odpowiedzi na pytanie sądu krajowego:

„Art. 8 ust. 5 rozporządzenia nr 338/97 należy interpretować w ten sposób, że w ramach postępowania karnego toczącego się przeciwko osobie oskarżonej o naruszenie tego przepisu wszelkie środki dowodowe, na które w tego rodzaju postępowaniach zezwala prawo procesowe danego państwa członkowskiego, są co do zasady dopuszczalne do celów orzekania w przedmiocie zgodności z prawem pozyskania okazów gatunków zwierząt wymienionych w załączniku B do tego rozporządzenia. W świetle zasady domniemania niewinności taka osoba może również skorzystać z wszystkich tych środków dowodowych w celu wykazania, że w posiadanie rzeczonych okazów weszła zgodnie z prawem, spełniając wymogi określone we wspomnianym przepisie.”³⁵

* *
*

---

³⁵ Streszczenie wyroku opracowane w oparciu o jego tekst dostępny na stronie internetowej ETS pod adresem: <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=pl&newform=newform&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&alldocrec=alldocrec&docj=docj&docor=docor&docop=docop&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocno-rec=alldocno-rec&docnoj=docnoj&docnoor=docnoor&radtypeord=on&typeord=ALL&docnodecision=docnodecision&allcom mjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&numaff=&ddatefs=&mdatefs=&ydatefs=&ddatefe=&mdatefe=&ydatefe=&nomusuel=&domaine=&mots=Rubach&resmax=100&Submit=Szukaj>

Fragmety ujęte w cudzysłów stanowią cytaty z polskiej wersji orzeczenia.

BII – sprawy rozpatrywane przez ETS dotyczące pytań prejudycjalnych skierowanych w toku postępowań karnych

Sprawa C-285/09 – pytanie prejudycjalne Bundesgerichtshof (Sądu Najwyższego Republiki Federalnej Niemiec) skierowane dnia 24 lipca 2009 r. w toku postępowania karnego przeciwko R. (**kluczowe zagadnienia:** przepisy szóstej dyrektywy w sprawie podatków obrotowych a dopuszczenie się oszustwa podatkowego)

Treść pytania prejudycjalnego³⁶:

„Czy art. 28c część A lit. a) szóstej dyrektywy³⁷ powinien być interpretowany w ten sposób, że należy odmówić zwolnienia z podatku od wartości dodanej w przypadku dostawy towarów w rozumieniu tego przepisu, jeżeli dostawa została wprawdzie faktycznie dokonana, lecz w świetle obiektywnych okoliczności nie ulega wątpliwości, że sprzedawca będący podatnikiem wiedział, że przez dostawę uczestniczył w transakcji wykorzystanej do popełnienia oszustwa w podatku od wartości dodanej, lub podjął działania, których celem było zatajenie tożsamości prawdziwego nabywcy, w celu umożliwienia mu lub osobie trzeciej popełnienia oszustwa w podatku od wartości dodanej?”

Sprawa C-205/09 – pytanie prejudycjalne sądu węgierskiego skierowane dnia 8 czerwca 2009 r. w toku postępowania karnego, którego stroną jest E. Eredics i in. (**kluczowe zagadnienia:** wykładnia pojęcia „ofiara” użytego w decyzji ramowej w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym, mediacja)

Niestety treść pytania prejudycjalnego zadanego w tej sprawie³⁸, w wersji opublikowanej na stronie internetowej Trybunału, jest zasadniczo niezrozumiała. Można jedynie wywnioskować, że dotyczy ono tego, czy pod pojęciem „ofiary” użytym w decyzji ramowej w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym należy rozumieć także osoby niebędące osobami fizycznymi. Sąd krajowy zdaje się także dążyć do ustalenia, na ile postanowienia

³⁶ Treść pytania prejudycjalnego opublikowana na stronie internetowej Trybunału pod adresem: <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=pl&newform=newform&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&alldocrec=alldocrec&docj=docj&docor=docor&docop=docop&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocno-rec&docnoj=docnoj&docnoor=docnoor&radtypeord=on&typeord=ALL&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&numaff=&ddatefs=01&mdatefs=07&ydatefs=2009&ddatefe=01&mdatefe=01&ydatefe=2010&nomusuel=&domaine=&mots=karne&resmax=100&Submit=Szukaj>

³⁷ Szósta dyrektywa Rady 77/388/EWG z dnia 17 maja 1977 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich w odniesieniu do podatków obrotowych - wspólny system podatku od wartości dodanej: ujednoliczona podstawa wymiaru podatku; Dz. Urz. L 145, s. 1.

³⁸ Pełna treść pytania jest opublikowana pod adresem: <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=pl&newform=newform&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&alldocrec=alldocrec&docj=docj&docor=docor&docop=docop&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocno-rec&docnoj=docnoj&docnoor=docnoor&radtypeord=on&typeord=ALL&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&numaff=&ddatefs=01&mdatefs=07&ydatefs=2009&ddatefe=01&mdatefe=01&ydatefe=2010&nomusuel=&domaine=&mots=karne&resmax=100&Submit=Szukaj>

wspomnianej decyzji ramowej mogą mieć wpływ na zakres prowadzenia mediacji w sprawach karnych.

Sprawa C-306/09 – pytanie prejudycjalne Cour constitutionnelle (Belgia) skierowane dnia 31 lipca 2009 r. w związku z postępowaniem w przedmiocie przekazania na podstawie europejskiego nakazu aresztowania wydanego wobec I.B. (**kluczowe zagadnienia:** europejski nakaz aresztowania, przekazanie osoby skazanej zaocznie, zasada równości i niedyskryminacji)

Treść pytania prejudycjalnego:

„Czy europejski nakaz aresztowania wydany w celach wykonania orzeczonej zaocznie, bowiem osoba skazana nie została poinformowana o miejscu i dacie rozprawy, kary, której możliwość zaskarżenia nadal istnieje, należy uznać za nakaz aresztowania w celach ścigania w rozumieniu art. 5 pkt 3 decyzji ramowej [...] [w sprawie ENA], a nie za nakaz aresztowania dla celów wykonania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania w rozumieniu art. 4 pkt 6 tej decyzji ramowej?

W razie udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie pierwsze, czy wykładni art. 4 pkt 6 i art. 5 pkt 3 tej decyzji ramowej należy dokonywać w ten sposób, że uniemożliwiają one państwom członkowskim uzależnienie przekazania organom sądowym państwa wydającego nakaz osoby mającej miejsce zamieszkania na ich terytorium, której dotyczy nakaz aresztowania w celach wykonania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, w okolicznościach opisanych w pierwszym pytaniu, od warunku, że osoba ta zostanie odesłana do państwa wykonania nakazu w celu odbycia kary lub tymczasowego aresztowania, które wobec niej zostały prawomocnie orzeczone w państwie wydania nakazu?

W razie udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie drugie, czy te same przepisy naruszają art. 6 ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej, a w szczególności zasadę równości i zasadę niedyskryminacji?

W razie udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie pierwsze, czy wykładni art. 3 i 4 decyzji ramowej należy dokonywać w ten sposób, że sprzeciwiają się one temu, by organy sądowe państwa członkowskiego odmówiły wykonania europejskiego nakazu aresztowania, jeśli istnieją poważne podstawy, by sądzić, że wykonanie europejskiego nakazu aresztowania mogłoby doprowadzić do naruszenia podstawowych praw zainteresowanej osoby określonych w art. 6 ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej?”³⁹

³⁹ Treść pytania opublikowana pod adresem: <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=pl&newform=newform&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&alldocrec=alldocrec&docj=docj&docor=docor&docop=docop&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocno-rec&docnoj=docnoj&docnoor=docnoor&radtypeord=on&typeord=ALL&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&numaff=&ddatefs=01&mdatefs=07&ydatefs=2009&ddatefe=01&mdatefe=01&ydatefe=2010&nomusuel=&domaine=CPJP&mots=&resmax=100&Submit=Szukaj>

Sprawa C-261/09 – pytanie prejudycjalne Oberlandesgericht Stuttgart (Niemcy) skierowane dnia 14 lipca 2009 r. w toku postępowania w przedmiocie wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego wobec Gaetano Mantello (**kluczowe zagadnienia:** europejski nakaz aresztowania, zakaz *ne bis in idem* jako podstawa odmowy wykonania ENA)

Treść pytania prejudycjalnego

„Czy kwestia występowania «tych samych czynów» w rozumieniu art. 3 pkt 2 decyzji ramowej [...] [w sprawie ENA] podlega ocenie:

- a) zgodnie z prawem państwa członkowskiego wydającego nakaz,
- b) zgodnie z prawem państwa członkowskiego wykonującego nakaz,
- c) zgodnie z autonomiczną wykładnią pojęcia «tych samych czynów», dokonaną na gruncie prawa unijnego.

„Czy nielegalny przywóz środków odurzających stanowi «ten sam czyn» w rozumieniu art. 3 pkt 2 decyzji ramowej [...] co członkostwo w grupie mającej na celu nielegalny handel środkami odurzającymi, jeżeli organy dochodzeniowe w chwili wydania wyroku w sprawie tego przywozu posiadały informacje i dowody, w świetle których istniało uzasadnione podejrzenie członkostwa w takiej grupie, jednakże ze względów taktyki dochodzeniowej zaniechały przedstawienia stosownych informacji i dowodów sądowi i w związku z tym wystąpienia ze stosownym aktem oskarżenia?”⁴⁰

C. DECYZJE RAMOWE RADY PRZYJĘTE w 2009 r.

1. Decyzja ramowa Rady (2009/299/WSiSW) z dnia 26 lutego 2009 r. zmieniająca decyzje ramowe 2002/584/WSiSW, 2005/214/WSiSW, 2006/783/WSiSW, 2008/909/WSiSW oraz 2008/947/WSiSW i tym samym wzmacniająca prawa procesowe osób oraz ułatwiająca stosowanie zasady wzajemnego uznawania do orzeczeń wydanych pod nieobecność danej osoby na rozprawie (Dz. Urz. L 81 z 27.3.2009, s. 24); Data wykonania: 28 marca 2011 r.

Tekst: <http://www.ms.gov.pl/ue/sk/2009-299-WSiSW.pdf>

2. Decyzja ramowa Rady (2009/315/WSiSW) z dnia 26 lutego 2009 r. w sprawie organizacji wymiany informacji pochodzących z rejestru karnego pomiędzy państwami członkowskimi oraz treści tych informacji (Dz. Urz. L 93 z 7.4.2009 r., s. 23); Data wykonania: 27 kwietnia 2012 r.

Tekst: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:093:0023:0032:PL:PDF>

3. Decyzja ramowa Rady (2009/829/WSiSW) z dnia 23 października 2009 r. w sprawie stosowania przez państwa członkowskie Unii Europejskiej zasady wzajemnego uzna-

⁴⁰ Treść pytania opublikowana pod adresem: <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=pl&newform=newform&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&alldocrec=alldocrec&docj=docj&docor=docor&docop=docop&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocno-rec&docnoj=docnoj&docnoor=docnoor&radtypeord=on&typeord=ALL&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&numaff=&ddatefs=01&mdatefs=07&ydatefs=2009&ddatefe=01&ydatefe=2010&nomusuel=&domaine=CPJP&mots=&resmax=100&Submit=Szukaj>

wania do decyzji w sprawie środków nadzoru stanowiących alternatywę dla tymczasowego aresztowania (Dz. Urz. L 294 z 11.11.2009 r., s. 20; Data wykonania: 1 grudnia 2012 r.

Tekst: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:294:0020:0040:PL:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:294:0020:0040:PL:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:294:0020:0040:PL:PDF)

4. Decyzja ramowa Rady (2009/948/WSiSW) z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie zapobiegania konfliktom jurysdykcji w postępowaniu karnym i w sprawie rozstrzygania takich konfliktów (Dz. Urz. L 328 z 15.12.2009 r., s. 42). Data wykonania: 15 czerwca 2012 r.

Tekst: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:328:0042:0047:PL:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:328:0042:0047:PL:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:328:0042:0047:PL:PDF)

5. Decyzja ramowa Rady (2009/905/WSiSW) z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie akredytacji dostawców usług kryminalistycznych wykonujących czynności laboratoryjne (Dz. Urz. L 322 z 9.12.2009 r., s. 14). Data wykonania: w odniesieniu do profili DNA: 30 listopada 2013 r.; w odniesieniu do danych daktyloskopijnych: 30 listopada 2015 r.

Tekst: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:322:0014:0016:PL:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:322:0014:0016:PL:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:322:0014:0016:PL:PDF)

WYBRANE PIŚMIENNICTWO NA TEMAT PRAWA UNII EUROPEJSKIEJ ZA OKRES 1 lipca – 31 grudnia 2009 r.

Książki:

Gerecka-Żołyńska A., *Internacjonalizacja współczesnego procesu karnego w Polsce*, Warszawa 2009.

Artykuły:

1. Barwina Z., *Kolizja norm międzynarodowych z normami ustaw implementujących decyzje ramowe*, Europejski Przegląd Sądowy Nr 12/2009, s. 24 i n.;
2. Barwina Z., *Przekazanie skazanego lub odmowa wykonania ENA a wymiar kary pozbawienia wolności*, Europejski Przegląd Sądowy Nr 10/2009, s. 21 i n.;
3. Bizjak I., *The reports presented by the "Future Groups" and their proposed solutions for the future of EU criminal justice*, ERA Forum Nr 3/2009, s. 343 i n.;
4. Buczma S., *Zasada wzajemnego uznawania orzeczeń między państwami członkowskimi Unii Europejskiej – etapy kształtowania, zakres funkcjonowania i podstawowe cechy*, Ius Novum Nr 2/2009, s. 64 i n.;
5. Conde-Pumpido C., *National prosecution authorities and European criminal justice system: the challenges ahead*, ERA Forum Nr 3/2009, s. 355 in.;
6. De Moor S., *The Difficulties of Joint Investigation Teams and the Possible Role of OLAF*, Eucrim Nr 3/2009, s. 94 i n.;
7. González –Herrero González J., Butincu M.M., *The Collection of Evidence by OLAF and Its Transmission to the National Judicial Authorities*, Eucrim Nr 3/2009, s. 90 i n.;
8. Hudzik M., *Konwencja o przekazywaniu osób skazanych z 1983 r. – kilka uwag o zasadach jej stosowania (na marginesie artykułu P. Kardasa i sprawy Jakuba T.)*, Palestra Nr 7-8/2009, s. 79 i n.;

9. Karsznicki K., *Traktat Lizboński – nowa szansa na usprawnienie współpracy w obszarze wymiaru sprawiedliwości*, Prokuratura i Prawo Nr 11-12/2009, s. 70 i n.;
10. Kierzyńska R., *Przekazywanie skazanych na karę pozbawienia wolności w Europie*, Ius Novum Nr 2/2009, s. 94 i n.;
11. Kierzyńska R., *Wzajemne uznawanie kar o charakterze pieniężnym*, Europejski Przegląd Sądowy Nr 8/2009, s. 13 i n.;
12. Lach A., *Transnational Gathering of Evidence in Criminal Cases in the EU de lege lata and de lege ferenda*, Eucrim Nr 3/2009, s. 107 i n.;
13. Laviero B., *From Tampere to The Hague and beyond: towards the Stockholm Programme in the area of freedom, security and justice*, ERA Forum Nr 3/2009, s. 333 i n.;
14. Lopes da Mota J. L., *Eurojust and Its Role in Joint Investigation Teams*, Eucrim Nr 3/2009, s. 88 i n.;
15. Nascimbene B., *European judicial cooperation in criminal matters: what protection for individuals under the Lisbon Treaty?*, ERA Forum Nr 3/2009, s. 397 i n.